

Патшалық туұралы үшінши китап

1

Биринши бап Патша Даўыттың соңғы жыллары

¹ Патша Даўыт қартайып, бираз жасқа барып қалды. Оның үстине қанша көрпе жаўса да, ол хеш ысымады. ² Сонда хызметшилери Даўытқа: «Тақсыр! Жаныңызда болып сизге қараўы, қойныңызға кирип сизди ысытыўы ушын жас бир қыз табайық», – деди.

³ Хызметшилер пүткил Израилды аралап, сулыў қыз изледи хәм шунемли Абишаг деген жас хәм сулыў бир қызды таўып, оны патшаға алып келди.

⁴ Қыз жүдә гөззал еди. Ол патшаға қарап, оған хызмет етти. Бирақ патша қызға жақынласпады.

Адонияның тахт ушын таласыўы

⁵ Даўыттың Хаггит деген хаялынан туўылған улы Адония: «Мен патша боламан», – деп көкирек көтерип жүрди. Ол өзине саўаш арбаларын, атлыларды хәм жанында жүретуғын елиў адам алды. ⁶ Әкеси Даўыт хеш қашан оған: «Неге булай иследиң?» – деп, оны тәртипке шақырып турмайтуғын еди. Адония Абшаломнан кейин туўылған болып, ол да жүдә сымбаты келискен жигит еди.

⁷ Адония Серуя улы Йоаб хәм руўханий Абиятар менен кеңести хәм олар Адонияны қоллап-қуўатлады. ⁸ Бирақ руўханий Садоқ, Ехояда улы Беная, пайғамбар Натан, Шимей, Рей хәм Даўыттың тән сақшылары Адонияға қосылмады.

⁹ Адония Рогел булағына жақын жердеги Зохелет тасының жанында қойлар, буғалар хәм семиртилген баспақларды қурбанлыққа шалды. Оған өзиниң пүткил туўысқанларын, яғнай патшаның улларын хәм патшаға хызмет ететуғын барлық яхудалыларды мирәт етти. ¹⁰ Бирақ пайғамбар Натанды, Бенаяны, патшаның тән сақшыларын хәм туўысқаны Сулайманды мирәт етпеди.

Сулайманның патша етип жәрияланыўы

¹¹ Сонда Натан Сулайманның анасы Бат-Шебаға былай деди: «Хаггиттен туўылған Адонияның өзін өзи патша деп жәриялағанын еситпедиңиз бе? Мырзамыз Даўыттың буннан хабары жоқ. ¹² Енди өзиниздиң хәм улыңыз Сулайманның өмирин қутқарып қалыўыңыз ушын сизге бир мәсләхәт берейин. ¹³ Барып, патша Даўыттың алдына кириң хәм оған: „Тақсыр, меннен

соң сениң улың Сулайман патша болып, мениң тахтыма отырады, деп маған ант ишкен жоқ па едиңиз? Онда неге Адония патша болды?» – деп айтың.

¹⁴ Сиз патша менен сөйлесип атырғаныңызда, изиңизше мен де ишке кирип барып, сөзлериңизди тастыйықлайман».

¹⁵ Бат-Шеба патшаның жатақ жайына кирди. Патша қатты қартайған болып, шунемли Абишаг оған хызмет етип атырған еди. ¹⁶ Бат-Шеба жерге жығылып, патшаға тәжим етти. Патша оннан:

– Тилегиң не? – деп сорады.

¹⁷ Бат-Шеба оған былай деп жууап берди:

– Тақсыр! Сиз: «Меннен кейин улың Сулайман патша болып, тахтыма отырады», – деп Қудайыңыз Жаратқан Ийениң аты менен маған ант берген едиңиз. ¹⁸ Мине, хәзир Адония патша болып алған. Тақсыр, буннан сизиң хабарыңыз жоқ. ¹⁹ Ол бир қанша буғаларды, семиртилген баспақларды хәм қойларды қурбанлыққа шалды. Оған патшаның хәмме улларын, руўханий Абиятарды хәм сәркәрда Йоабты мирәт етти. Бирақ сизге хызмет ететуғын улыңыз Сулайманды мирәт етпеди. ²⁰ Тақсыр, пүткил Израилдың көзи сизде. Олар өзиңизден кейин тахтыңызға кимниң отыратуғынын билдириуиңизди күтип атыр. ²¹ Болмаса, сиз дүньядан өтип, ата-бабаларыңызға қосылғаныңызда, маған хәм улым Сулайманға айып тағылады.

²² Бат-Шеба еле патша менен сөйлесип турғанда, пайғамбар Натан да келди.

²³ Патшаға: «Пайғамбар Натан келди», – деп хабарлады. Натан патшаның алдына келди де, ет-бетинен жығылып, тәжим етти.

²⁴ Соңынан Натан былай деди: «Тақсыр, сиз: „Меннен кейин Адония патша болады, тахтыма ол отырады“, – деген бе едиңиз? ²⁵ Ол бүгин барып, бир қанша буғаларды, семиртилген баспақларды хәм қойларды қурбанлыққа шалып, сизиң барлық улларыңызды, ордадағы әскербасыларды хәм руўханий Абиятарды мирәт етти. Хәзир хәммеси оның менен ишип-жеп: „Жасасын, патша Адония!“ – деп бақырысып атыр. ²⁶ Бирақ Адония мени, руўханий Садоқты, Ехояда улы Бенаяны хәм сизге хызмет ететуғын улыңыз Сулайманды мирәт етпеди. ²⁷ Тақсыр, булардың хәммеси сизиң рухсатыңыз бенен болып атыр ма? Не ушын өзиңизден кейин тахтыңызға кимниң отыратуғынын қулларыңыз болған бизлерге билдирмедиңиз?»

²⁸ Патша Даўыт: «Бат-Шебаны маған шақырың!» – деди. Бат-Шеба келип, патшаның алдында турды.

²⁹ Патша Бат-Шебаға былай деди:

– Мени барлық бәле-қадалардан қутқарған тири Жаратқан Ийе хәқы ант ишемен: ³⁰ «Меннен кейин улың Сулайман патша болып, тахтыма отырады», – деп Израилдың Қудайы Жаратқан Ийе алдында саған берген антымды бүгин орынлайман.

³¹ Сонда Бат-Шеба ет-бетинен жығылып, патшаға тәжим етти де:
– Мырзам Даўыт патша мәңги жасасын! – деди.

³² Патша Даўыт: «Руўханий Садоқты, пайғамбар Натанды хәм Еҳояда улы Бенаяны маған шақырың», – деди. Олардың хәммеси патшаның алдына келгенде, ³³ патша оларға былай деди: «Мениң хызметкерлеримди жаныңызға алың хәм улым Сулайманды мениң ғашырыма миндирип, Гихон булағына апарың. ³⁴ Ол жерде руўханий Садоқ хәм пайғамбар Натан оны майлап, Израилға патша етип қойсын. Кейин кәрнай шалып: „Жасасын, патша Сулайман!“ – деп жар салың. ³⁵ Соңынан оның изине ерип, қайтып келиң. Ол келип, мениң тахтыма отырады хәм мениң орныма патша болады. Мен оны Израил хәм Яхудаға хүкимдар етип тайынладым».

³⁶ Еҳояда улы Беная патшаға жуўап берип былай деди: «Аўмийин. Тақсыр, сизиң Қудайыңыз Жаратқан Ийе де бул қарарды қоллап-қуўатласын.

³⁷ Жаратқан Ийе сиз бенен бирге болғаны сыяқлы, Сулайман менен де бирге болсын хәм оның патшалығын сизиң патшалығыңыздан да уллырақ қылсын!»

³⁸ Руўханий Садоқ, пайғамбар Натан, Еҳояда улы Беная хәм керетлер менен пелетлерден алынған тән сақшылар^a Сулайманды патша Даўыттың ғашырына миндирип, оны Гихонға алып барды. ³⁹ Руўханий Садоқ Мухаддес шатырдан зәйтүн майы қуйылған шақты алып, Сулайманның басына май қуйды. Соңынан олар кәрнай шалды хәм хәмме адамлар: «Жасасын, патша Сулайман!» – деп бақырды. ⁴⁰ Халық Сулайманның изине ерип кетти. Олардың сырнай шалып, уллы қуўаныш пенен бақырысқан даўысларынан жер титиреди.

⁴¹ Адония хәм оның жанындағы қонақлар енди аўқатларын жеп болғанда, усы даўысты еситти. Йоаб кәрнай даўысын еситкенде: «Қаланы ләрзеге келтирип атырған бул не шаўқым екен?» – деди. ⁴² Ол еле сөйлеп турғанда, руўханий Абиятардың улы Йонатан келип қалды. Адония оған:

– Ишке кир, сен өзиң садық адамсаң, алып келген хабарың да жақсы болса керек, – деди.

⁴³ Йонатан оған былай деп жуўап берди:

– Яқ, бул рет басқаша. Мырзамыз Даўыт патша Сулайманды патша етип қойды. ⁴⁴ Патша руўханий Садоқты, пайғамбар Натанды, Еҳояда улы Бенаяны хәм керетлер менен пелетлерден алынған тән сақшыларды Сулайманға қосып жиберди. Олар Сулайманды патшаның ғашырына миндирди. ⁴⁵ Гихонда Сулайман руўханий Садоқ хәм пайғамбар Натан тәрәпинен майланып, патша

---

^a**1.38** керетлер менен пелетлерден алынған тән сақшылар – Патша Даўыттың шет елден жаллап алған тән сақшылары болыуы мүмкин

етип қойылды. Олар сол жерден қуяныш пенен қайтып келди хәм қала жанланып кетти. Еситип турғаныңыз олардың даўыслары. ⁴⁶ Сулайман хәзир патшалық тахтында отырыпты. ⁴⁷ Буннан тысқары, патшамыз Даўытты қутлықлаўға келген хызметшилери: «Қудайыңыз Сулайманның атын сизиң атыңыздан атақлырақ, ал оның патшалығын сизиң патшалығыңыздан да уллырақ қылсын!», – дегенде, патша төсегинде жатып, тәжим етип: ⁴⁸ «Бүгин көзимнің тирусинде урпағымнан бирин тахтыма отырғызғаны ушын Израилдың Қудайы Жаратқан Ийеге алғыс-мақтаўлар болсын!» – деди.

⁴⁹ Сонда Адонияның қонақларының хәммесин қорқыў басып, орынларынан турды да, хәр бири өз жолына түсти. ⁵⁰ Адония болса, Сулайманнан қорққанынан орнынан турды да, қурбанлық орынға барып, оның шақларына жабысты^b. ⁵¹ Буны Сулайманға хабарлап:

– Адония сизден қорқып, қурбанлық орынның шақларына жабысып алған. Ол: «Дәслеп патша Сулайман қулы болған мени қылыш пенен өлтирмейтуғынын айтып ант ишсин», – деп атыр, – деди.

⁵² Сулайман оларға:

– Егер ол маған садық адам болса, оның шашының бир талына да зыян тиймейди. Ал егер ишинде қандай да бир жаманлық бар болса, онда ол өлтириледі, – деп жуўап берди. ⁵³ Соңынан патша Сулайман жиберген адамлар Адонияны қурбанлық орыннан алып келди. Адония келип, патша Сулайманға тәжим етти. Сулайман оған: «Үйиңе бар», – деди.

2

Екинши бап Даўыттың Сулайманға берген ўәсиятлары

¹ Даўыттың өлими жақынласқанда, ол улы Сулайманға мына ўәсиятларды берди: ² «Басқалар сыяқлы мен де жақын арада бул дүньяны тәрк етемен. Сен күшли хәм мәрт бол. ³ Ислеген хәр бир исинде хәм барған хәр бир жеринде табысқа ерисиўиң ушын, Қудайың болған Жаратқан Ийениң тапсырмаларын орынлап, Оның жолларынан жүр хәм Муўсаның Нызамында жазылғанындай, Қудайдың қағыйдаларына, буйрықларына, нызамларына хәм қарарларына бойсын. ⁴ Сонда Жаратқан Ийе маған берген мына сөзин орынлайды: „Егер урпақларың өз жолларынан адаспай, шын жүректен хәм жан-тәни менен Маған садық болып жүрсе, сениң урпағыңнан Израил тахтында отыратуғын ер адамның изи үзилмейди“.

---

^b1.50 қурбанлық орынға барып, оның шақларына жабысты – Басына өлим қәўпи туўылған адам қурбанлық орынның төрт мүйешинен шығып турған шақларынан ушлап, бир қасық қанынан кешийўди сорайтуғын болған.

⁵ Буннан тысқары сен Серуя улы Йоабтың маған нелер ислегенин билесең. Ол Израилдың еки сәркәрдасы Нер улы Абнер менен Етер^с улы Амасаны өлтирип, тынышлық ұақтында урыстағыдай қан төкти хәм белиндеги белбеуи менен аяғындағы сандалларын қанға былғады. ⁶ Сен ақылыңа салып, ис тут. Бирақ оның ағарған басының өлилер мәканына тынышлық пенен кириўине жол қойма. ⁷ Гиладлы Барзиллайдың улларына жақсылық исле. Оларға дастурханыңнан аўқатланатуғынлар арасынан орын бер. Өйткени мен әжағаң Абшаломнан қашып жүргенимде, олар маған жәрдем берди. ⁸ Бенямин урпағынан болған бахуримли Гераның улы Шимей де сениң жаныңда. Ол Маханайымға қарай қашып баратырғанымда, мени қатты ғарғаған еди. Бирақ соңынан ол мени күтип алыў ушын Иордан дәрьясының бойына келди. Сонда мен оған: „Сени қылыш пенен өлтirmeймен“, – деп Жаратқан Ийениң аты менен ант ишкен едим. ⁹ Деген менен, сен оны жазасыз қалдырма. Сен ақыллы адамсаң, оған не ислеўди өзиң билесең. Оның ақ шашлы басын өлилер мәканына қаны менен жибер».

Даўыттың өлими

¹⁰ Даўыт өлип, ата-бабаларына қосылғанда, ол өзиниң аты менен аталған қалаға жерленди. ¹¹ Даўыт Израилда қырқ жыл патшалық етип, оның жети жылын Хебронда, отыз үш жылын Ерусалимде өткизди. ¹² Солай етип, Сулайман әкеси Даўыттың тахтына отырды хәм оның патшалығы жүдә беккем болды.

Адонияның өлими

¹³ Хаггит улы Адония Сулайманның анасы Бат-Шебаның жанына барды. Бат-Шеба оннан:

– Аманлық па? – деп сорады.

Адония оған:

– Аманлық, – деп жуўап берди.

¹⁴ Соңынан ол:

– Сизге бир нәрсе айтпақшы едим, – деди.

Бат-Шеба оған:

– Айта бер, – деди.

¹⁵ Адония Бат-Шебаға былай деди:

– Өзиңиз билесиз, патшалық маған тийисли еди хәм пүткил Израил мениң патша болыўымды күтип жүрген еди. Бирақ жағдай өзгерип, патшалық инимниң қолына өтти. Себеби Жаратқан Ийениң ерки усы еди. ¹⁶ Бирақ

---

^сЕтер - ямаса «Итра».

мениң сизден бир тилегим бар. Өтинемен, қарсылық билдирмең.

Бат-Шеба:

– Айт, – деди.

¹⁷ Сонда Адония Бат-Шебаға:

– Өтинемен, патша Сулайман менен сөйлесиң. Ол сизге қарсылық билдирмейди. Маған шунемли Абишагты хаяллыққа берсин, – деди.

¹⁸ Бат-Шеба оған:

– Яқшы, сен туўралы патша менен сөйлесип көрейин, – деп жуўап берди.

¹⁹ Бат-Шеба Адонияның өтиниши туўралы сөйлесиў ушын патша Сулайманға кетти. Сулайман анасын күтип алыў ушын орнынан турып, анасына тәжим етти хәм соңынан тахтына отырды. Патша өзиниң оң тәрәпине бир тахт қойдырып, оған анасын отырғызды. ²⁰ Анасы тахтқа отырғаннан соң, патшаға:

– Сеннен кишкене бир өтинишим бар еди, сөзимди жерде қалдырма, – деди.

Патша оған:

– Айта бер, анажан, сөзиңизди жерде қалдырмайман, – деди.

²¹ Бат-Шеба патшаға:

– Шунемли Абишагты әжағаң Адонияға хаяллыққа берсең қәйтеди? – деди.

²² Патша Сулайман анасына:

– Не ушын Адонияға тек шунемли Абишагты сорап турсыз? Ол ушын патшалықты да сорасаңыз болар еди. Ақыры ол меннен үлкен. Буның үстине, руўханий Абиятар менен Серуя улы Йоаб та ол тәрәпте емес пе? – деди.

²³ Соңынан патша Сулайман Жаратқан Ийениң аты менен ант ишип былай деди: «Егер Адонияны бул гәпи ушын өлтиртпесем, Қудай мени жазалаған үстине жазаласын! ²⁴ Мени күшке толтырып, әкем Даўыттың тахтына отырғызған хәм Израил патшаларының мениң урпағымнан келип шығатуғынын айтып, үәде еткен тири Жаратқан Ийе хақы ант ишемен: Адония бүгин-ақ өлтириледи». ²⁵ Сөйтип, патша Сулайман Ехояда улы Бенаяға Адонияны өлтириўди буйырды. Ол барып, Адонияны өлтирди.

Абиятардың сүргин етилиўи хәм Йоабтың өлими

²⁶ Патша руўханий Абиятарға: «Сен Анатоттағы өз жериңе бар. Негизинде, сен өлимге ылайықлысаң. Бирақ хәзир сени өлтирмеймен. Себеби сен әкем Даўыттың алдында Ийемиз Жаратқан Ийениң сандығын көтерип жүрдиң хәм әкем шеккен хәр бир азапты оның менен бирге бастан кеширдиң», – деди.

²⁷ Сулайман Абиятарды Жаратқан Ийениң руўханийлигинен шетлетти. Солай етип, Жаратқан Ийениң Шилода Элийдиң үй-ишине қарсы айтқан сөзи орынланды.

²⁸ Бул хабар Йоабқа да жетти. Йоаб Абшаломға қосылмаған болса да,

Адонияны қоллап-қууатлаған еді. Сонлықтан Йоаб Жаратқан Ийениң шатырына қашып барып, қурбанлық орынның шақларына жабысты.

²⁹ Йоабтың Жаратқан Ийениң шатырына қашып барып, қурбанлық орынның жанында тұрғаны патша Сулайманға хабарланды. Сулайман Ехояда улы Бенаяға барып, оны өлтириўди буйырды.

³⁰ Беная Жаратқан Ийениң шатырына барып, Йоабқа:

– Патша сыртқа шығыўынды буйырады, – деди.

Бирақ Йоаб:

– Яқ, мен усы жерде өлмекшимен, – деп жуўап берди.

Сонда Беная барып, Йоабтың берген жуўабын патшаға жеткизди.

³¹ Патша Бенаяға былай деди: «Оның айтқанындай исле. Оны өлтирип, жерле. Усылайынша, Йоабтың жазықсыз төккен қанларының қунын мениң хәм әкемнің урпақларының мойнынан алып тасла. ³² Жаратқан Ийе оның төккен қаны ушын өзін жазаласын. Себеби ол әкем Даўытқа билдирместен, өзинен әдилірек хәм өзинен жақсырақ болған еки адамды: Израилдың сәркәрдасы Нер улы Абнерди хәм Яхуданың сәркәрдасы Етер улы Амасаны қылыш пенен өлтирди. ³³ Солай етип, олардың қаны мәңгиге Йоабтың хәм оның урпақларының мойнында қалады. Ал Жаратқан Ийе Даўытқа, оның урпақларына, үй-ишине хәм тахтына мәңгиге тынышлық береді».

³⁴ Ехояда улы Беная барып, Йоабты өлтирди хәм ол шөлдеги өз үйине жақын жерге жерленди. ³⁵ Патша Йоабтың орнына Ехояда улы Бенаяны сәркәрда етип, ал Абиятардың орнына Садокты руўханий етип тайынлады.

Шимейдің өлими

³⁶ Буннан кейин патша адам жиберип, Шимейди шақыртты хәм оған былай деди:

– Ерусалимде бир үй қурып алып, сол жерде жаса. Ҳеш жаққа кетпе. ³⁷ Ол жерден шығып, Кидрон сайынан өткен күнің-ақ сөзсиз өлтирилетуғыныңды билип қой. Өз қаның ушын өзің жуўапкер боласаң.

³⁸ Шимей патшаға:

– Тақсыр, қуллық. Сиз не десеңиз, қулыңыз болған мен соны орынлайман, – деди.

Солай етип, Шимей узақ ўақыт Ерусалимде жасады.

³⁹ Бирақ арадан үш жыл өткеннен соң, Шимейдің еки қулы Гат патшасы Мааха улы Ахиштиң жанына қашып кетти. Шимейге қулларының Гатта екенлиги туўралы хабар келди. ⁴⁰ Сонда Шимей ешегин ертлеп, қулларын ізлеў ушын Гатқа, Ахиштиң жанына кетти. Ол қулларын қайтарып әкелди.

⁴¹ Шимейдің Ерусалимнен шығып, Гатқа барып қайтқаны туўралы Сулайманға хабар жетти. ⁴² Сонда Сулайман Шимейди шақыртып, оған

былай деди: «Саған Жаратқан Ийениң аты менен ант иштирген жоқ па едим? „Билип қой, қаладан шығып, қандай да бір жерге барған күнің-ақ сөзсиз өлтирилесең“, – деп ескертпеген бе едим? Сен де маған: „Қуллық, ыразыман“, – демеген бе едің? ⁴³ Онда неге Жаратқан Ийениң алдында ишкен антыңа хәм мениң буйрығыма бойсынбадың?» ⁴⁴ Патша сөзин дауам етип, Шимейге және былай деди: «Сен әкем Дауытқа ислеген барлық жаманлықтарыңды жақсы билесең. Бул ислеген жаманлықтарыңды Жаратқан Ийе өзиңе қайтарады. ⁴⁵ Бирақ Жаратқан Ийе мени жарылқасын хәм Дауыттың тахты Жаратқан Ийениң алдында мәңгиге тербелмесин».

⁴⁶ Патша Ехояда улы Бенаяға буйрық берди. Ол Шимейди алып шығып, өлтирди.

Солай етип, Сулайманның патшалығы беккемленди.

3

Үшінши бап Сулайманның Қудайдан даналық сорауы

¹ Сулайман Мысыр фараонының қызларының бирине үйленип, фараон менен байланыс дүзди. Ол хаялын Дауыттың қаласына алып келди. Сулайман өз сарайын, Жаратқан Ийениң Ибадатханасын хәм Ерусалимнің этирапындағы дийуалларды тиклегенше, хаялы сол жерде жасады. ² Халық еле сыйыныу орынларында қурбанлықлар беретуғын еди. Себеби сол уақытқа шекем Жаратқан Ийениң атына арнап Ибадатхана қурылмаған еди.

³ Сулайман әкеси Дауыттың көрсетпелери менен жүрип, Жаратқан Ийени сүйетуғын еди. Деген менен, ол да сыйыныу орынларында қурбанлықлар берип, түтеткилер түтететуғын еди.

⁴ Патша қурбанлық бериу үшін Гибон қаласына кетти, себеби сыйыныу орнының ең баслысы сол жерде еди. Сулайман сол қурбанлық орында мың бас малды жандырылатуғын қурбанлыққа берди. ⁵ Гибонда болғанда, Сулайман түнде түс көрди. Түсинде Жаратқан Ийе оған көринип:

– Тиле тилегинди, сорағаныңды беремен, – деди.

⁶ Сулайман Оған былай деди:

– Сен қулың болған әкем Дауытқа үлкен жақсылық иследиң. Себеби ол хақ хәм Саған садық болып, Сениң алдыңда шын жүректен тууры ислерди ислеп жүрди. Сен бүгин оған тахтына отыратуғын бир ул инәм етип, оған үлкен жақсылық ислеуди дауам еттиң. ⁷ О Қудайым, Жаратқан Ийе, Сен Өз қулыңды әкем Дауыттың орнына патша еттиң. Бирақ мен еле жүдә жаспан, басқарыуға еле тәжирийбем жоқ. ⁸ Қулың Өзиң таңлаған халықтың, көплигинен санап шығыу мүмкин болмаған уллы халықтың ортасында тур.

⁹ Сонлықтан жаман менен жақсыны айырып билип, халқыңа бийлик етиуим

ушын, маған ақылға толы бир жүрек бер. Болмаса, Сениң бул уллы халқыңды ким басқара алады?

¹⁰ Сулайманның бул тилегине Жаратқан Ийениң кеўли толды. ¹¹ Қудай Сулайманға былай деди:

– Сен өзиң ушын узақ өмир, байлық хәм душпанларыңның өлимин тилемедиң, ал дурыс хәким жүргизиў ушын даналық сорадың. ¹² Мен сениң тилегинди орынлайман. Саған даналыққа хәм ақылға толы жүрек бермен. Саған уқсағаны сеннен бурын болмаған хәм сеннен кейин де болмайды.

¹³ Саған сорамағанларыңды да: байлық хәм даңқты да бермен. Өмириң бойы патшалар арасында саған тең келетуғыны болмайды. ¹⁴ Егер сен де әкең Даўыт сыяқлы қағыйдаларыма хәм буйрықларыма бойсынып, Мениң жолларым менен жүрсең, саған узақ өмир де бермен.

¹⁵ Сулайман оянғанда, буның түси екенин аңлады. Соңынан Ерусалимге келди. Ол Жаратқан Ийениң Келисим сандығының алдында турып, жандырылатуғын қурбанлықлар хәм татыўлық қурбанлықларын берди. Ол пүткил хызметшилери ушын үлкен зыяпат берди.

Сулайманның дана хәкими

¹⁶ Бир күни еки бузық хаял патшаның алдына келди. ¹⁷ Хаяллардың бири патшаға былай деди: «Тақсыр! Мен мына хаял менен бир үйде жасайман. Бизлер бирге қалған ўақытта, мен босандым. ¹⁸ Мен босанғаннан кейин, үшінши күни мына хаял да босанды. Бизлер бирге едик, үйде екеўимизден басқа хеш ким жоқ еди. ¹⁹ Түнде мына хаял баласын астына басып алып, бала өлип қалды. ²⁰ Қулыңыз болған мен уйықлап атырғанымда, түн ортасында ол орнынан турып, мениң баламды жанымнан алып, өзиниң қойнына жатқарыпты. Ал өзиниң өлип қалған баласын болса, мениң қойныма салыпты. ²¹ Таңда баламды емизиў ушын турғанымда, ол жансыз жатырған екен. Бирақ азанда дыққат пенен қарағанымда, оның мениң балам емес екенин билдим».

²² Екинши хаял: «Яқ, тири бала меники, өлгени сеники», – деди.

Биринши хаял: «Яқ, өлген бала сеники, ал тириси меники», – деди.

Олар патшаның алдында усылай тартысып турды.

²³ Сонда патша: «Биреўиңиз: „Тири бала меники, ал өлгени сеники“, – дейсиз. Екиншиңиз: „Өлген бала сеники, ал тириси меники“, – дейсиз. ²⁴ Онда маған бир қылыш әкелиңдер», – деди. Қылыш алып келингенде, ²⁵ патша: «Тири баланы екиге бөлип, ярымын биреўине, қалған ярымын екиншисине бериңдер», – деп буйырды.

²⁶ Сонда баласына жаны ашып, жүреги сызлаған тири баланың анасы патшаға: «Тақсыр, өтинемен, тири баланы өлтirmeң, оны мына хаялға бериң», – деди.

Ал екінші хаял болса: «Бала саған да, маған да жоқ, оны екиге бөлің», – деди.

²⁷ Сонда патша жууап берип: «Тоқтаңдар, баланы өлтirmeңдер! Оны биринші хаялға бериңдер. Баланың анасы – сол болады», – деди.

²⁸ Пүткіл израиллылар патша шығарған бул хұкимди еситип, патшаны хұрмет ететуғын болды. Себеби олар Сулайманда әдил хұким шығарыуы ушын, Қудайдан берилген даналық бар екенін билди.

4

Төртінші бап Сулайманның қол астындағы хәмелдарлары

¹ Сулайман пүткіл Израилдың патшасы еди. ² Оның қол астындағы хәмелдарлары мыналар еди:

Садок улы Азария – руұханий;

³ Шишаның уллары Элихорев пенен Ахия – хаткерлер;

Ахилуд улы Еҳошафат – жылнамашы;

⁴ Еҳояда улы Беная – сәркәрда;

Садок хәм Абиятар – руұханийлер;

⁵ Натан улы Азария – үлке хәкимлериниң баслығы;

Натан улы Забуд – руұханий хәм патшаның мәсләхәтшиси;

⁶ Ахишар – сарай басқарыушысы;

Абда улы Адонирам – мәрдикарға алынғанлар үстинен жууапкер.

⁷ Сулайманның пүткіл Израил үлкелерин басқаратуғын он еки хәкими бар еди. Олар патшаны хәм оның үй-ишин азық-ауқат пенен тәмийинлеп туратуғын болып, олардың хәр бири жылына бир ай патшаны хәм оның үй-ишин азық-ауқат пенен тәмийинлеуи шәрт еди. ⁸ Олардың атлары мыналар:

Эфрайымның таулы үлкесиниң хәкими Бен-Хур;

⁹ Мақас, Шаалбим, Бейт-Шемеш, Элон-Бейт-Ханан қалаларының хәкими Бен-Декер;

¹⁰ Сохо хәм пүткіл Хефер жерлерин өз ишине алған Аруббот үлкесиниң хәкими Бен-Хесед;

¹¹ Пүткіл Нафат-Дор үлкесиниң хәкими Сулайманның қызы Тафаттың күйеуи Бен-Абинадаб;

¹² Таанах, Мегиддо, Изреелдиң кубласындағы Саретанның жанындағы пүткіл Бейт-Шеан хәм Бейт-Шеаннан Абел-Мехола менен Йоқмеамның арғы жағына дейин созылып жатырған үлкелердиң хәкими Ахилуд улы Баана;

¹³ Гиладтағы Менашше урпағынан болған Яирге тийисли қалаларды хәм Башандағы Аргоб дөгерегиндеги дийуаллар менен қоршалып, дәрұазасына

қола тәмби басылған үлкен алпыс қаланы өз ишине алған Гилад жеріндегі Рамот қаласының хәкими Бен-Гебер;

¹⁴ Маханайым үлкесинің хәкими Иддо улы Ахинадаб;

¹⁵ Нафталий үлкесинің хәкими Сулайманның қызы Басематтың күйеуі Ахимаас;

¹⁶ Ашер хәм Беалот үлкелеринің хәкими Хушай улы Баана;

¹⁷ Иссахар үлкесинің хәкими Паруах улы Еҳошафат;

¹⁸ Беньямин үлкесинің хәкими Эла улы Шимей;

¹⁹ Гилад жеринің, яғнай аморлардың патшасы Сихон хәм Башан патшасы Огтың ески жерлеринің хәкими Урий улы Гебер. Ол сол үлкениң жалғыз хәкими еди.

Сулайманның бир күнлик керек-жарағы

²⁰ Яхуда хәм Израил халқы теңиздің қумындай көп болып, олар жеп-ишип шадлық ишинде жасады. ²¹ Сулайман Евфрат дәрьясынан филистлердің жерине хәм Мысыр шегараларына шекемги барлық патшалықлар үстинен хәкимдарлық етті. Олар Сулайманның өмири даўамында оған салық төлеп, хызмет етті. ²² Сулайманның сарайының бир күнлик азық-аўқаты отыз кор^d сыпатлы бийдай уны, алпыс кор^e ири тартылған бийдай уны, ²³ семиртилген он буға, жайлаўдан алынған жигирма буға, жүз қой, және де, суўынлар, жейранлар, антилопалар хәм семиз қуслардан ибарат еди. ²⁴ Сулайман Тифсахтан Газаға шекемги, Евфрат дәрьясының батысындағы пүткил патшалықлар үстинен хәкимдарлық етті. Ол этираптағы барлық еллер менен тынышлықта жасады. ²⁵ Сулайманның дәуиринде Даннан Беер-Шебаға шекемги Яхуда хәм Израил халқының хәр бири өзлеринің әнжир хәм жүзим ағашлары астында тыныш өмир сүрди. ²⁶ Сулайманның саўаш арбалары ушын қырқ мың ат қорасы хәм он еки мың аты бар еди.

²⁷ Сол он еки хәкимнің хәр бири өзи ушын белгиленген бир ай даўамында патша Сулайманды хәм оның дастурханынан аўқат жейтуғынлардың хәммесин азық-аўқат пенен тәмийинлейтуғын еди. Олар бирде бир кемшиликке жол қоймайтуғын еди. ²⁸ Хәр бир хәким белгиленген жерге саўаш арбаларының атлары хәм шапқыр атлар ушын арпа менен сабан жеткизип туратуғын еди.

Сулайманның даналығы

²⁹ Қудай Сулайманға мол даналық, ақыл хәм теңиз жағасындағы қум

---

^dотыз кор - ямаса 4 тонна.

^eалпыс кор - ямаса 8 тонна.

сыяқлы шексиз терең түсиниўшилик берди. ³⁰ Сулайманның даналығы пүткил шығыс халықларының даналығынан хәм Мысырдың пүткил даналығынан да үстин еди. ³¹ Ол барлық адамлардан өткен дана болып, эзрахлы Этаннан, Махолдың уллары Хеман, Калкол хәм Дардадан да дана еди. Оның даңқы этираптағы пүткил халықларға жайылды. ³² Ол үш мың нақыл-мақал айтты хәм оның бир мың бес қосығы бар еди. ³³ Сулайман Лебанон таўларындағы кедр ағашынан баслап, дийўалда өсип туратуғын майоран шөбине шекем сөз етті. Ол хайўанатлар, қуслар, жер баўырлаўшылар хәм балықлар туўралы да айтты. ³⁴ Хәмме халықлардан адамлар келип, Сулайманның дана сөзлерин тыңлайтуғын еди. Олар Сулайманның даналығы туўралы еситкен дүньяның пүткил патшаларынан жиберилген еди.

5

Бесинши бап Ибадатхана қурылысына таярлық

¹ Тир патшасы Хирам Сулайманның майланып, әкеси Даўыттың орнына патша етип қойылғанын еситкенде, Сулайманды қутлықлаў ушын елшилерин жиберди. Себеби Хирам өмир бойы Даўытқа дос болып келген еди.

² Сулайман да Хирамға өз елшилерин жиберип, былай деди: ³ «Өзиңиз билесиз, әкем Даўыт этирапындағы душпанлары менен саўаш жүргизгенликтен, Қудайы Жаратқан Ийениң атына арнап Ибадатхана қура алмады. Жаратқан Ийе саўашларда душпанларын оның аяғының астына таслағанға шекем, ол бул исти қыла алмады. ⁴ Енди Қудайым Жаратқан Ийе маған хәр тәреплеме тынышлық берди. Хәзир бирде бир душпаным да, дөнип турған қәуип те жоқ. ⁵ Жаратқан Ийе әкем Даўытқа: „Мен сениң тахтыңа отырғызатуғын улың Мениң атыма арнап Ибадатхана қурады“, – деген еди. Сонлықтан мен Қудайым болған Жаратқан Ийениң атына арнап Ибадатхана қурыўды нийет еттим. ⁶ Енди мен ушын Лебанон таўларынан кедр ағашларын кесиў ушын адамларыңызға буйрық берсеңиз. Мениң адамларым да сизиң адамларыңыз бенен бирге ислейди хәм мен сизиң адамларыңызға өзиңиз белгилеген мийнет хәқыны төлеймен. Бизлерде ағаш кесиўде сидонлылар сыяқлы тәжирийбели адамлар жоқ екенин өзиңиз билесиз».

⁷ Хирам Сулайманның бул сөзлерин еситкенде, қатты қуўанып: «Бүгин бул уллы бир халықты басқарыў ушын Даўытқа дана бир ул бергени ушын, Жаратқан Ийеге алғыс-мақтаўлар болсын!» – деди. ⁸ Соңынан ол Сулайманға мына хабарды жиберди: «Маған жиберген хабарыңызды алдым. Кедр хәм сәрўи ағашларына байланыслы барлық тилеклериңизди орынлайман.

⁹ Адамларым оларды Лебанон таўларынан теңизге алып келеди. Мен оларды

сал етип буудырып, теңиз арқалы айтқан жериңизге жеткізип беремен. Адамларым сол жерде салларды шешіп, жыйып береді, сизлер алып кетесіздер. Сіз де тилегімді орынлап, менің үй-ишимді азық-ауқат пенен тәмийинлесейсіз».

¹⁰ Хирам Сулайманға керегинше кедр хәм сәрүйи ағашларын берді.

¹¹ Сулайман болса, Хирамның үй-ишинің азық-ауқаты ушын хәр жылы жигирма мың кор^f бийдай, жигирма кор^g сапалы зәйтүн майын беріп турды.

¹² Жаратқан Ийе үәде еткеніндей, Сулайманға даналық берді. Сонлықтан Сулайман менен Хирам арасында татыулық болып, олар өз-ара келісім дүзді.

¹³ Патша Сулайман қара жұмыс ислетіу ушын пүткіл Израилдан отыз мың адамды мәрдиқарға алды. ¹⁴ Гезек пенен хәр айда олардан он мыңын Лебанон тауларына жиберді. Олар бир ай Лебанон тауларында, еки ай үйлерінде болатуғын еді. Бул адамларға Адонирам басшылық етті. ¹⁵ Және де, Сулайманның жүк тасыйтуғын жетпис мың адамы хәм тауларда тас кесетуғын сексен мың адамы бар еді. ¹⁶ Булардан тысқары, Сулайман истиң барысын бақлап, жұмысшыларды қадағалап туратуғын үш мың үш жүз қадағалаушы тайынлады. ¹⁷ Патшаның буйрығы бойынша, жұмысшылар Ибадатхананың тийқарын жонылған таслардан қалау ушын үлкен хәм сапалы тасларды кесіп шығарды. ¹⁸ Сулайманның хәм Хирамның адамлары гебаллылар менен бирге Ибадатхананың қурылысы ушын ағашлар менен тасларды жонып таярлады.

6

Алтыншы бап Ибадатхананың қурылыуы

¹ Израил халқының Мысырдан шыққанына төрт жүз сексен жыл болғанда, Сулайманның Израил тахтына отырғанына төрт жыл болған еді. Ол сол жылдың екінши айында, яғный Зиу айында^h Жаратқан Ийениң Ибадатханасының қурылысын баслады.

² Патша Сулайманның Жаратқан Ийеге арнап құрған Ибадатханасының узынлығы алпыс шығанақ, ени жигирма шығанақ, ал бийиклиги отыз шығанақ еді. ³ Ибадатхана имаратының алдыңғы жағындағы айуанның узынлығы Ибадатхана имаратының еніндей, яғный жигирма шығанақ, ал ени

---

^f жигирма мың кор – ямаса 3500 тонна.

^g жигирма кор – 4400 литр.

^h Зиу айында - Еврей календары бойынша екінши ай болып, апрель айының ортасынан май айының ортасына шекемги аралық.

он шығанақ болды. ⁴ Сулайман Ибадатханаға сыртқа қараған жағы тарлау, ишке қараған жағы кеңлеу болған айналар ислетти. ⁵ Ибадатхананың сыртын, яғный үлкен бөлмениң хәм Ең мухаддес бөлмениң дийуалларын айландырып, үш қабатлы қосымша бөлмелер ислетти. ⁶ Ең төменги қабаттың ени бес шығанақ, ортанғы қабаттың ени алты шығанақ, үшінши қабаттың ени жети шығанақ еди. Ибадатхананың дийуалларына ислеу бермеу ушын, бөлмелер текшеге уқсатып өрилген Ибадатхананың дийуалларына бөренелер арқалы бириктирилди.

⁷ Ибадатхананың қурылысы ушын пайдаланылатуғын таслар кәннің өзінде жонып таярланды. Сонлықтан Ибадатхана қурылып атырғанда, шөккиштиң де, балтаның да, басқа темир әсбабының да сести еситилмеди. ⁸ Ортадағы қосымша бөлмениң есиги Ибадатхананың кубла тәрәпинде еди. Айланба текше арқалы ортанғы қабатқа, оннан үшінши қабатқа өтетуғын еди.

⁹ Сулайман Ибадатхананы қурып тамамлады. Төбесин кедр бөренелер хәм кедр ағашынан исленген тахталар менен бастырды. ¹⁰ Және де, ол пүткил Ибадатхананы айландырып, хәр бириниң бийиклиги бес шығанақ болған қосымша бөлмелер салдырды. Олар Ибадатхана дийуалына кедр бөренелер менен бекитилди.

¹¹ Жаратқан Ийеден Сулайманға мынадай сөз түсти: ¹² «Мине, сен Ибадатхана қурып атырсаң. Егер сен Мениң қағыйдаларымды, нызам хәм буйрықларымды орынлап жүрсең, онда Мен әкең Дауытқа берген сөзимди сен арқалы орынлайман. ¹³ Мен израиллылар арасында жасап, халқым Израилды хеш қашан тәрк етпеймен».

¹⁴ Солай етип, Сулайман Ибадатхананы қурып питкерди. ¹⁵ Ол Ибадатхананың ишки дийуалын еденнен төбеге шекем кедр ағашынан исленген тахталар менен қаплады, ал еденине сәрүйи ағашынан исленген тахталар төсетти. ¹⁶ Ибадатхананың арқа тәрәпиниң ең төрин еденнен төбесине дейин кедр тахталар менен бөлдирип, узынлығы жигирма шығанақ болған бир бөлме ажыраттырды. Ол жер Ең мухаддес бөлме деп аталды. ¹⁷ Ең мухаддес бөлмениң алдындағы үлкен бөлмениң узынлығы қырқ шығанақ еди. ¹⁸ Дийуалдағы таслар көринбеуи ушын Ибадатхананың ишин қаплап турған кедр тахталарға асқабақлар хәм асылып турған гүлдер ойып салынды.

¹⁹ Ибадатхананың ишиндеги ең төрғи бөлме Жаратқан Ийениң Келисим сандығын қойыу ушын таярланды. ²⁰ Бул бөлмениң узынлығы жигирма шығанақ, ени жигирма шығанақ хәм бийиклиги де жигирма шығанақ еди. Сулайман усы бөлмени де, кедр ағашынан исленген қурбанлық орынды да сап алтын менен қаплатты. ²¹ Сулайман Ибадатхананың ишин де сап алтын менен қаплатып, алтын менен қапланған төрғи бөлмениң алдына алтын менен қапланған шынжырлар тарттырды. ²² Ибадатхананың иши бастан-аяқ

хәм Ең мухаддес бөлмедеги қурбанлық орын алтын менен қапланды. ²³ Ең мухаддес бөлмеге қойыў ушын зәйтүн ағашынан исленген, хәр бириниң бийиклиги он шығанақ болған еки керуб¹ исленди. ²⁴ Хәр қанаты бес шығанақ болған керубтың жайылған еки қанатының узынлығы он шығанақ болды. ²⁵ Екинши керубтың да жайылған қанаты он шығанақ болып, еки керубтың өлшеми де, көриниси де бирдей еди. ²⁶ Еки керубтың да бийиклиги он шығанақ еди. ²⁷ Сулайман керубларды Ибадатхананың Ең мухаддес бөлмесиниң ортасына қойды. Керублардың жайылған қанатларының бир ушы бөлмениң дийўалларына тийип, екинши ушлары бөлмениң ортасында бир-бирине тийисип турды. ²⁸ Сулайман керубларды да алтын менен қаплатты.

²⁹ Ибадатхананың ишки хәм сыртқы бөлмелериниң хәмме дийўалларына айландырып керублардың, пальма ағашларының хәм ашылып турған гүллердиң көринислерин ойып салдырды. ³⁰ Усы еки бөлмениң еденлерин де алтын менен қаплатты.

³¹ Ең мухаддес бөлмениң кирер аўзына зәйтүн ағашынан жақлаўы бес қырлы болған жарма қапы ислетти. ³² Ол зәйтүн ағашынан исленген жарма қапыларға керублардың, пальма ағашларының хәм ашылып турған гүллердиң көринисин ойып салдырып, қапыларды алтын менен қаплатты. Керублар менен пальма ағашларының сүўретлерин де алтын менен қаплатты. ³³ Үлкен бөлмениң кирер аўзына да зәйтүн ағашынан төрт мүйешли жақлаў ислетип, ³⁴ жақлаўға жыйналатуғын еки жарма қапыны сәрўи ағашынан ислетти.

³⁵ Буларға да керублардың, пальма ағашларының хәм ашылып турған гүллердиң көринислерин ойып салдырып, оларды алтын менен қаплатты.

³⁶ Ол ишки хәўли қурдырып, оның дийўалларын үш қатар жоңылған тастан хәм бир қатар кедр ағашынан ислетти.

³⁷ Сулайман өз патшалығының төртинши жылының Зиў айында Жаратқан Ийениң Ибадатханасының тийкарын қойған еди. ³⁸ Ал он биринши жылдың сегизинши айы болған Бул айында Ибадатхана алдын ала белгиленгениндей етип, барлық майда-шүйдесине шекем қурып болынды. Сулайман Ибадатхананы жети жылда қурып болды.

7

Жетинши бап Сулайманның сарайы

¹ Сулайман өзи ушын да сарай қурдырып, оны он үш жылда толық тамамлады. ² Ол қурдырған Лебанон тоғайы деп аталатуғын сарайдың

---

¹керуб - қанатлы руўхый барлықлар

узынлығы жүз шығанақ, ени елиў шығанақ, бийиклиги отыз шығанақ еди. Сарай төрт қатар етип қойылған кедр өрелерден хәм олардың үстине қойылған кедр бөрелерден ибарат еди. ³ Өрелердің үстине, хәр қатарға он бес бөреленен қойылған болып, усы қырк бес бөреленің үстине кедр тахталар төселген еди. ⁴ Имараттың еки тәрәпиндеги айналары үш қатардан ибарат болып, олар бир-бирине қарап турған еди. ⁵ Барлық қапылар хәм олардың жақлаўлары төрт мүйешли еди. Айналар болса, үш қатар етип, бир-бирине қарама-қарсы қурылған еди.

⁶ Сулайман узынлығы елиў шығанақ, ени отыз шығанақ болған өрели бир айўан ислетти. Айўанның алдында өрелер қойылып, үсти бастырылған шертек бар еди. ⁷ Және де, тахт туратуғын, яғный ол жерде өзи отырып қазылық ететуғын Хүким шығарыў айўанын қурдырды. Оны еденинен төбесине шекем кедр тахталар менен қаплатты. ⁸ Усы айўанның арқа тәрәпиндеги Сулайман жасайтуғын сарай да усы тақылетте салынған еди. Сулайман хаялы, фараонның қызы ушын да анық усындай бир сарай қурып берди.

⁹ Бул имаратлардың хәммеси иши хәм сырты тийкарынан төбесине дейин хәм сыртынан үлкен хәўлиге дейин жарғылар менен кесилип, еки тәрәпи де жонылған хәм белгиленген өлшем бойынша таярланған сапалы таслардан салынған еди. ¹⁰ Тийкары он шығанақ хәм сегиз шығанақ келетуғын үлкен, сапалы таслардан қаланды. ¹¹ Дийўалы да өлшем бойынша кесилген сапалы таслардан өрилип, дийўал ушын кедр ағашы да пайдаланылды. ¹² Үлкен хәўлинің айналасы жонылған тастан үш қатар хәм кедр бөреленен бир қатар етип, айландырып өрилген еди. Жаратқан Ийениң Ибадатханасының ишки хәўлисинің хәм айўанының дийўаллары да усылай исленген еди.

Хирамның хызмети

¹³ Патша Сулайман хабар жиберип, Тирдан Хирамды алдырды. ¹⁴ Оның анасы Нафталий урыўынан болған бир жесир хаял, ал әкеси тирли мыскер еди. Хирам қоладан зат ислеў уқыбын, шеберлигин хәм қәбилетин ийелеген уста еди. Ол патша Сулайманға келип, оның барлық ислерин орынлады.

¹⁵ Хирам қоладан еки өре иследи. Олардың хәр биринің бийиклиги он сегиз шығанақ, ал хәр биринің айнала өлшеми он еки шығанақ келетуғын еди.

¹⁶ Және де, өрелердің үстине қойыў ушын, қоладан еки төбелик қуйып иследи. Олардың хәр биринің бийиклиги бес шығанақ еди. ¹⁷ Өрениң төбелигинің хәр бири торға уқсатып өрилген шынжырлар менен безелди.

¹⁸ Ол өрелердің жоқарысындағы төбеликлерди жаўып турыў ушын, хәр бир торды еки қатар етип айландырып, қола анарлар менен безеди. ¹⁹ Айўандағы өрелердің төбеликлери лала гүллерге уқсатып исленип, олардың хәр

биринің бийиклиги төрт шығанақ еди. ²⁰ Хәр бир өрениң төбесиндеги тордың жанындағы кесеге уқсаған бөлегинің үстине айландырып, еки жүзден анар салынған еди. ²¹ Хирам бул өрелерди Ибадатхананың айўанына орнатып, оның кубладағысын Яхин,^j арқадағысын Боаз^k деп атады. ²² Өрелердиң төбеликлери лала гүл тақылетте еди. Солай етип, өрелерге байланыслы ислер тамам болды.

²³ Хирам қоладан куйма ҳаўыз жасады. Ол домалақ болып, оның бир ернегинен екинши ернегине шекемги аралығы он шығанақ, тереңлиги бес шығанақ, айнала узынлығы отыз шығанақ еди. ²⁴ Хәўыз қуйылған ўақытта, оның ернегинің астына еки қатар етип асқабаққа уқсаған нағыслар қосып қуйылған болып, олар хәр бир шығанаққа он-оннан туўры келетуғын еди.

²⁵ Хәўыз он еки куйма буғаның үстине орнатылған болып, олардың үшеўи арқаға, үшеўи батысқа, үшеўи шығысқа, үшеўи кублаға қарап турды.

Буғалардың артқы жағы хәўыздың астында, иште еди. ²⁶ Хәўыздың қалыңлығы төрт ели болып, ернеги кесениң ернегине, ашылып турған лала гүлге уқсайтуғын еди. Хәўызға еки мың бат^l суў сыятуғын еди.

²⁷ Хирам қоладан он түбелдирик иследи. Хәр бир түбелдириктиң узынлығы төрт шығанақ, ени төрт шығанақ, бийиклиги үш шығанақ еди.

²⁸ Түбелдириклердиң дүзилиси мынадай еди: түбелдириклер жақлаўларға бекитилген төрт мүйешли қола тахталардан исленди. ²⁹ Тахталарға, сондай-ак жақлаўларға да арыслан, буға хәм керублардың сүўретлери салынды. Ал арыслан хәм буғалардың сүўретлеринің асты менен үстине аспа гүлшеңберлери ойып исленди. ³⁰ Хәр бир түбелдириктиң қоладан исленген төрт дөңгелеги хәм оғы бар еди. Түбелдириктиң төрт тәрәпине ләгенди услап турыў ушын куйма тирепбердилер исленип, олардың хәр бир тәрәпи гүлшеңберлер менен безетилген еди. ³¹ Түбелдириктиң үсти бетинде ләген қойыў ушын арналған дөңгелек ойық бар болып, ләген түбелдириктен жоқары қарай бир шығанақ шығып турған еди. Оның түбине дейинги тереңлиги бир ярым шығанақ еди. Ойықтың айнала дөгерегинде ойма нағыслар бар еди. Бирақ түбелдириклердиң тахталары дөңгелек емес, төрт мүйешли еди. ³² Түбелдириктиң тахталарының асты бетинде төрт дөңгелек бар болып, оның оғы түбелдирикке қатырылған еди. Хәр бир дөңгелектиң бийиклиги бир ярым шығанақ еди. ³³ Дөңгелеклер саўаш арбаларының дөңгелеклерине уқсайтуғын еди. Оның хәмме нәрсеси: оқлары, тоғыны, кегейи хәм гүпшеги куйма еди. ³⁴ Хәр бир түбелдириктиң төрт мүйешинде

---

^jЯхин – еврей тилинде «беккем орнатыўшы» деген мәнисти билдиреди.

^kБоаз – еврей тилинде «қүдирет ийеси» деген мәнисти билдиреди.

^lеки мың бат – яғный 44000 литр.

түбелдирикке қатырылған төрт тирепберди бар еди. ³⁵ Түбелдириктің үстінде ярым шығанақ бийикликте бир жумалақ халқа бар еди. Түбелдириктің тирепбердилери менен тахталары түбелдирикке бириктирип исленген еди. ³⁶ Хирам тирепбердилер менен тахталарға сыйғанынша, керублардың, арысланлардың, пальма ағашларының сүүретлерин, ал айналасына гүлшеңберлерди ойып салды. ³⁷ Усылайынша, ол он түбелдирик иследи. Олардың хәммесинің қуйылыуы да, өлшеми де, көриниси де бирдей болды. ³⁸ Хирам он түбелдириктің үстине қойыу ушын қоладан он ләген иследи. Хәр бир ләгеннің ени төрт шығанақ болып, оның хәр бирине қырк бат^m суу кететуғын еди. ³⁹ Түбелдириктің бесеуин Ибадатхананың кубла тәрәпине, бесеуин арқа тәрәпине қойды. Ал хауызды болса, Ибадатхананың оң тәрәпине, яғный кубла-шығысына қойды. ⁴⁰ Буннан соң, Хирам күл салынатуғын ыдыслар, күл алатуғын белшелер хәм қан себетуғын табақлар соқты.

Солай етип, Хирам патша Сулайманның тапсырмасы бойынша Жаратқан Ийениң Ибадатханасы ушын ислеп атырған мына ислерин тамамлады:

⁴¹ еки өре, өрелердің төбесине қойылатуғын еки төбелик, өрелердің төбелерин орап турған еки торлы әшекөй, ⁴² өрениң төбелигин жауып туруу ушын арналған хәр бир тордағы еки қатар анар, яғный еки тордағы төрт жүз анар, ⁴³ он түбелдирик хәм түбелдирик үстине он ләген, ⁴⁴ хауыз хәм хауыздың астындағы он еки буға, ⁴⁵ күл салынатуғын ыдыслар, күл алатуғын белшелер хәм қан себетуғын табақлар.

Хирамның патша Сулайманға Жаратқан Ийениң Ибадатханасы ушын ислеп берген хәмме нәрсеси жылтыратылған қоладан исленди. ⁴⁶ Патша буларды Иордан тегислигинде, Суккот пенен Саретан арасындағы саз ылайлы жерлерде қуйдырды. ⁴⁷ Буйымлар соншелли көп болғанлықтан, Сулайман олар ушын кеткен қоланың өлшемин анықламады.

⁴⁸ Сулайман Жаратқан Ийениң Ибадатханасы ушын төмендеги затларды:

қурбанлық орынды,
үстінде мухаддес нанлар туратуғын столды,
⁴⁹ Ең мухаддес бөлмеге кирер ауызда, оң тәрәпте туратуғын бес хәсте менен шеп тәрәпте туратуғын бес хәстени,
гүллерди, шыраларды хәм пилик тазалайтуғын қысқышларды,
⁵⁰ қырмаларды, пилик кескишлерди, қан себетуғын табақларды, түтетки

---

^mқырк бат – яғный 880 литр.

салатуғын тостағанларды хәм шоқ салынатуғын ыдысларды, Ибадатхананың ең төрғи бөлмесиниң, яғный Ең мухаддес бөлмениң хәм үлкен бөлмениң қапыларының топсаларын алтыннан ислетти.

⁵¹ Патша Сулайман Жаратқан Ийениң Ибадатханасына тийисли болған ислерди тамамлағаннан соң, әкеси Даўыттың атаған гүмис, алтын хәм басқа затларын әкелип, Ибадатхананың қазнасына қойды.

8

Сегизинши бап Келисим сандығының Ибадатханаға алып келиниўи

¹ Патша Сулайман Жаратқан Ийениң Келисим сандығын Даўыттың қаласы болған Сионнан алып келиў ушын Израил халқының барлық ақсақалларын, урыў хәм әўлад басшыларын Ерусалимге шақырды. ² Хәмме жетинши ай болған Этаним айындағы байрам ўақтындаⁿ Сулайман патшаның алдына жыйналды. ³ Израил ақсақалларының хәммеси жыйналғанда, руўханийлер Келисим сандығын жерден көтерип алды. ⁴ Руўханийлер менен лебийлилер Жаратқан Ийениң сандығын, Ушырасыў шатырын хәм шатырдағы хәмме мухаддес буйымларды Ибадатханаға тасыды. ⁵ Патша Сулайман хәм оның жанындағы пүткил Израил жәмийети Келисим сандығының алдында, сан-санақсыз қой хәм буғаларды қурбанлыққа шалды. ⁶ Руўханийлер Жаратқан Ийениң Келисим сандығын Ибадатхананың ең төрине, Ең мухаддес бөлмеге киргизип, керублардың қанатларының астындағы өз орнына қойды. ⁷ Керублардың қанатлары сандықтың үсти бойлап созылып, сандықты да, оның сырықларын да жаўып турды. ⁸ Сырықлар жүдә узын болғанлықтан, олардың ушлары Ең мухаддес бөлмениң алдындағы Мухаддес бөлмеден көринип туратуғын еди. Бирақ олар сырттан көринбейтуғын еди. Олар хәзир де сол жерде тур. ⁹ Сандықтың ишинде Муўсаның Хороб таўында қойған еки тас тахтасынан басқа хеш нәрсе жоқ еди. Булар Мысыр жеринен шыққанда Жаратқан Ийениң израиллылар менен дүзген келисими жазылған тас тахталар еди.

¹⁰ Руўханийлер Мухаддес бөлмеден шыққанда, бир булт Жаратқан Ийениң Ибадатханасын толтырды. ¹¹ Бул булт себепли руўханийлер хызметин даўам еттире алмады. Себеби Жаратқан Ийениң салтанаты Ибадатхананы толтырып турған еди. ¹² Сонда Сулайман былай деди: «О, Жаратқан Ийе! Сен: „Қойыў бултлар ишинде мәкан қурыўды қәлеймен“, – деп айтқан едиң. ¹³ Мен Сен ушын салтанатлы бир Ибадатхана, мәңгиге жасайтуғын бир қоныс қурдым».

ⁿЭтаним айындағы байрам ўақтында – хәзирги календарь бойынша сентябрьдиң ортасынан октябрьдиң ортасына шекемги аралық

Сулайманның халыққа айтқан сөзлери

¹⁴ Патша бурылып, тик аяқта турған пүткил Израил жәмийетине пәтия берди. ¹⁵ Соңынан патша былай деди: «Әкем Даўытқа Өз аўзы менен айтқан сөзлерин Өз қоллары менен орынлаған Израилдың Қудайы Жаратқан Ийеге алғыс-мақтаўлар болсын! Ол былай деген еди: ¹⁶ „Халқым Израилды Мысырдан алып шыққан күннен бери Өзимнің атыма арнап бир Ибадатхана қурыў ушын, Израил урыўларына тийисли қалалардың хеш бирин таңламадым. Ал халқым Израилды басқарыў ушын Даўытты таңладым“.

¹⁷ Әкем Даўыттың жүрегінде Израилдың Қудайы Жаратқан Ийениң атына арнап Ибадатхана қурыў қәлеўи бар еди. ¹⁸ Бирақ Жаратқан Ийе әкем Даўытқа: „Мениң атыма арнап Ибадатхана қурыўды нийет етипсең. Бул жақсы нийет. ¹⁹ Деген менен, Мениң атыма арнап бул Ибадатхананы сен емес, ал сениң бел балаң қурады“, – деди. ²⁰ Жаратқан Ийе берген сөзин орынлады. Жаратқан Ийениң айтқанындай, әкем Даўыттан соң Израил тахтына мен отырдым хәм Израилдың Қудайы Жаратқан Ийениң атына арнап Ибадатхана қурдым. ²¹ Усы Ибадатхананың ишинде мен Жаратқан Ийениң Келисим сандығын қоятуғын бир орын таярладым. Ата-бабаларымызды Мысырдан алып шыққанда, Жаратқан Ийениң олар менен дүзген келисими усы сандықтың ишинде тур».

Сулайманның дуўасы

²² Сулайман Жаратқан Ийеге арналған қурбанлық орынның алдында, пүткил Израил жәмийетиниң қарсысында турып, қолларын көклерге жайып былай деди:

²³ «О, Израилдың Қудайы Жаратқан Ийе! Көкте де, жерде де Саған тең келетуғын қудай жоқ. Сен Өзиңе шын жүректен бойсынып жүрген қулларың менен дүзген келисимиңе садық қалып, оларға мийриминди көрсетесең. ²⁴ Сен Өз қулыңа, әкем Даўытқа Өз аўзың менен айтқан сөзлериңди бүгин Өз қолларың менен иске асырдың.

²⁵ Хәй, Жаратқан Ийе, Израилдың Қудайы! Енди әкем Даўытқа берген мына сөзиңниң де орынланыўын қәлеймен. Сен оған: „Егер урпақларың да саған уқсап, Мениң алдымда өз жолларынан адаспай жүрсе, сениң урпағыңнан Израил тахтында отыратуғын ер адамның изи үзилмейди“, – деген едиң. ²⁶ Хәй, Израилдың Қудайы, енди Өз қулың, әкем Даўытқа берген сөзинди орынлай гөр!

²⁷ Расында да, Қудай жер бетинде жасар ма еди? Сен көклерге, көклердиң көклерине де сыймайсаң. Оның алдында мен қурған мына Ибадатхана не болыпты?! ²⁸ Солай болса да, Қудайым Жаратқан Ийе,

қулыңның дуғаларын хәм өтинишлерин еситип, бүгин оның жалбарыныўларына хәм дуғасына қулақ сал. ²⁹ Көзлерің күни-түни: „Мениң атым сол жерде болады“, – деп Өзиң айтқан Ибадатханада болсын хәм қулыңның сол жерге қарап еткен дуғасын есит. ³⁰ Усы жерге қарап дуға еткенінде, қулыңның хәм халқың Израилдың жалбарыныўларын есите гөр. Көклердеги Өз мәканыңнан оларға қулақ тутып, оларды кешире гөр.

³¹ Егер биреу өз жақынына қарсы гүна ислесе хәм оннан ант ишиў талап етилсе, ол келип, усы Ибадатханадағы Сениң қурбанлық орның алдында ант ишсе, ³² Сен оларға көклерден қулақ салып, қулларыңды Өзиң хәким ете гөр. Жазықлыны исине сай жазалап, жазықсызды әдиллигине сай ақлай гөр.

³³ Егер халқың Израил Сениң алдында гүна ислегени ушын душпанларынан жеңилсе хәм қайтадан Саған жүз бурып, атыңды тән алса хәм усы Ибадатханада дуға етип, Саған жалбарынса, ³⁴ онда Сен оларға көклерден қулақ салып, Өз халқың Израилдың гүналарын кешир хәм оларды ата-бабаларына Өзиң берген жерге қайтара гөр.

³⁵ Олар Саған қарсы гүна ислегени ушын аспан жабылып, жаўын жаўмағанда, олар усы жерге қарап дуға етсе, атыңды тән алса хәм Сен оларды жазалағанында, гүналарынан жүз бурса, ³⁶ онда Сен оларға көклерден қулақ салып, қулларыңның хәм халқың Израилдың гүналарын кешире гөр, оларға жүриўи тийис болған туўры жолды көрсет хәм халқыңа мүлк етип берген жериңе жаўын жаўдыра гөр.

³⁷ Егер елде ашлық болса, оба пайда болса, егинлер қуўраса, кеселленсе, шегиртке хәм курт қапласа, душпанлар келип, өз қалаларының биринде қамал қылса, қандай да бир иллет тарқаса ямаса апатшылық басына түссе, ³⁸ сонда бир адам ямаса пүткіл халқың Израил дуға етип, жалбарынса, хәр бир адам өзиниң басына түскен апатшылықты сезип, усы Ибадатханаға қарай қолларын жайса, ³⁹ Сен көклердеги Өз мәканыңнан оларға қулақ сала гөр хәм оларды кеширип, ислеген ислерине қарай жуўап бере гөр. Себеби адам баласының жүрегінде не барын тек Сен ғана билесең. ⁴⁰ Олар Өзиң ата-бабаларымызға берген бул жерде өмир бойы Сеннен қорқып жасасын.

⁴¹ Егер халқың Израилдан болмаған жат жерли адам Сениң атың себепли узақ елден келсе, ⁴² Сениң уллы атың, күшли қолың хәм кәраматларың хаққында еситип, усы Ибадатханаға келип дуға етсе, ⁴³ көклердеги Өз мәканыңнан оған қулақ салып, сорағанларын бере гөр. Солай етип, дүньядағы барлық халықлар халқың Израил сыяқлы Сениң

атыңды билип, Сеннен қорқсын хәм мен қурдырған усы Ибадатхананың Саған сыйынатуғын орын екенин билсин.

⁴⁴ Егер халқың Сен жиберген жол бойынша душпанларына қарсы саўашқа шықса хәм Сен таңлап алған қала менен Сениң атыңа арнап мен қурған усы Ибадатханаға қарап Саған, яғный Жаратқан Ийеге дуўа етсе, ⁴⁵ көклерден олардың дуўаларына хәм жалбарыныўларына қулақ сала гөр хәм оларға жәрдем бере гөр.

⁴⁶ Егер олар Саған қарсы гүна ислесе, себеби гүна ислеменген бирде бир адам жоқ, Сен ғәзепленип, оларды душпанға тәслим етсең хәм душпан оларды тутқын етип, өзиниң жақын ямаса узақ бир елине алып кетсе, ⁴⁷ олар да тутқын болған елдерде жүрип, есин жыйып алғаннан кейин тәўбеге келип: „Гүна иследик, ызамсызлық қылдық, айыпдармыз“, – деп жалбарынса, ⁴⁸ олар өзлерин тутқын қылған душпан елинде жүрип шын жүректен хәм жан-тәни менен Саған жүз бурса, өзлериниң ата-бабаларына берген жерине, Сен таңлап алған қалаға хәм Сениң атыңа арнап мен қурған Ибадатханаға қарап дуўа етсе, ⁴⁹ көклердеги Өз мәканыңнан олардың дуўа хәм жалбарыныўларына қулақ сала гөр хәм оларды қутқара гөр. ⁵⁰ Сениң көз алдыңда гүна ислеген халқыңды, олардың Саған қарсы ислеген барлық гүналарын кешире гөр. Оларды тутқын еткенлердиң оларға реҳимли болыўы ушын, оларды тутқын еткенлерге инсап бере гөр.

⁵¹ Себеби олар Мысырдан, темир ошақ ишинен Өзиң алып шыққан Өз халқың хәм Өз мийрасың.

⁵² Көзлериң мениң хәм халқың Израилдың жалбарыныўларында болсын. Саған жалбарынғанда бәркулла оларды еситип, жуўап бере гөр.

⁵³ Себеби о, Ийем, Жаратқан Ийе! Сен ата-бабаларымызды Мысырдан алып шыққаныңда қулың Муўсаға айтқаныңдай, пүткил дүнья халықлары арасынан оларды Өзиңе мийрас етип ажыратып алдың».

⁵⁴ Сулайман Жаратқан Ийеге дуўа етиўин хәм жалбарыныўларын тамамлағаннан соң, Жаратқан Ийениң қурбанлық орны жанынан, қолларын көклерге жайыўы менен диз шөккен жерден турды. ⁵⁵ Ол тик турып, қатты даўыс пенен пүткил Израил жәмийетине былай деп пәтия берди:

⁵⁶ «Өз сөзинде турып, халқы Израилға тынышлық берген Жаратқан Ийеге алғыс-мақтаўлар болсын! Оның қулы Муўса арқалы айтқан ийгиликли сөзлериниң хеш бири орынланбай қалмады. ⁵⁷ Құдайымыз Жаратқан Ийе ата-бабаларымыз бенен бирге болғаны сыяқлы, бизлер менен де бирге болсын, бизлерди тәрк етпесин хәм таслап кетпесин.

⁵⁸ Өзиниң жолларынан жүриўимиз, ата-бабаларымызға берген

буйрықларына, қағыйдаларына хәм нызамларына бойсынып жасаўымыз ушын, бизлердиң жүреклеримизди Өзине қаратсын. ⁵⁹ Аўа, Жаратқан Ийе алдында жалбарынып айтқан бул сөзлерим күни-түни Қудайымыз Жаратқан Ийениң ядында болып, бул қулының хәм халқы Израилдың күнделикли мүтәжликлерин берип турсын. ⁶⁰ Солай етип, барлық халықлар Жаратқан Ийениң Қудай екенин хәм Оннан басқа қудай жоқ екенин билип қойсын. ⁶¹ Бүгингидей, Оның қағыйдалары бойынша жасаў хәм буйрықларын орынлаў ушын, пүткил жүрегиңизди Қудайымыз Жаратқан Ийеге арнаңлар».

Ибадатхананың бағышланыўы

⁶² Соңынан патша хәм пүткил Израил халқы Жаратқан Ийеге арнап қурбанлық шалды. ⁶³ Сулайман жигирма еки мың бас ири қара мал хәм бир жүз жигирма мың бас қойды Жаратқан Ийеге арнап, татыўлық қурбанлығы ушын шалды. Солай етип, патша хәм пүткил Израил халқы Жаратқан Ийениң Ибадатханасының бағышлаў исин тамамлады. ⁶⁴ Усы күни патша Жаратқан Ийениң Ибадатханасының алдындағы хәўлиниң ортанғы бөлегин де мухаддес деп жәриялап, жандырылатуғын қурбанлықларды, ғәлле садақаларын хәм татыўлық қурбанлықларының майларын сол жерде берди. Өйткени Жаратқан Ийениң алдындағы қоладан исленген қурбанлық орнына жағылатуғын қурбанлықлар, ғәлле садақалары хәм татыўлық қурбанлықларының майлары сыймай кетти.

⁶⁵ Сонда Сулайман хәм үлкен жәмийет – Лебо-Хаматтан Мысыр шегарасындағы сайға дейинги жерлерден келген пүткил Израил халқы Қудайымыз Жаратқан Ийениң алдында еки хәпте, улыўма он төрт күн байрамлады. ⁶⁶ Жети күнлик байрам тамам болғаннан кейин, сегизинши күни Сулайман халыққа рухсат берди. Олар да патшаға пәтия берип, Жаратқан Ийениң қулы Даўытқа хәм халқы Израилға ислеген жақсылықлары ушын кеўли толып, қуўаныш пенен үйлерине қайтты.

9

Тоғызыншы бап Жаратқан Ийениң Сулайманға және көриниўи

¹ Сулайман Жаратқан Ийениң Ибадатханасын хәм өзиниң сарайын салып, нийетлеген исиниң хәммесин тамамлағаннан соң, ² Гибонда көрингени сыяқлы, Жаратқан Ийе оған және көринди. ³ Ол Сулайманға былай деди:

«Мен сениң дуўаларыңды хәм жалбарыныўларыңды еситтим.
Атымның мәңгиге сол жерде болыўы ушын, сен Маған арнап қурған

мына Ибадатхананы мухаддес қылдым. Мениң көзлерим хәм жүрегим бәрқулла сол жерде болады.

⁴ Саған келсек, әкең Даўыт сыяқлы Мениң алдымда хадал жүрек хәм әдиллик пенен жүрсең, барлық буйрықларымды орынлап, қағыйда хәм нызамларыма бойсынып жасасаң, ⁵ онда: „Израил тахтынан сениң урпағыңның изи үзилмейди“ – деп әкең Даўытқа берген сөзимде турып, Израил ели үстинен сениң патшалығыңды мәңгиге туратуғын қыламан.

⁶ Бирақ егер сен хәм сениң урпақларың Меннен жүз бурып, сизлерге берген буйрық хәм қағыйдаларыма бойсынбай, кетип қалсаңыз хәм басқа қудайларға хызмет етип, оларға табынсаңыз, ⁷ онда Мен Израилды Өзим берген жерден шығарып таслайман хәм Өз атым ушын мухаддес қылған мына Ибадатхананы тәрк етемен. Сонда Израил пүткил халықлар арасында әпсанаға айланып, күлкіге қалады. ⁸ Ал мына көркем Ибадатхана қарабақанаға айланады. Сонда оның жанынан өтип баратырған хәр бир адам хайран қалып, қорқыныш пенен: „Жаратқан Ийе бул елди хәм мына Ибадатхананы не ушын бул аўхалға салды екен?“ – деп сораитуғын болады. ⁹ Кейин олар: „Израил халқы ата-бабаларын Мысырдан алып шыққан Қудайы Жаратқан Ийени тәрк етип, басқа қудайларға жабысып алды хәм оларға табынып, хызмет етти. Сонлықтан Жаратқан Ийе оларды усы апатшылыққа дуўшар етти“, – дейди».

Сулайманның питим дүзиўи

¹⁰ Сулайман еки имаратты: Жаратқан Ийениң Ибадатханасы менен өзиниң сарайын жигирма жылда питкерди. ¹¹ Бул ислер ушын Тир патшасы Хирам Сулайманға керегинше кедр менен сәрўи ағашларын хәм алтын жеткерип берди. Сол себепли Сулайман Хирамға Галила үлкесиндеги жигирма қаланы берди. ¹² Бирақ Хирам Тирдан келип, Сулайманның өзине берген қалаларын көргенде, бул қалалар оған унамады. ¹³ Сонда Хирам Сулайманға: «Туўысқаным, маған берген қалаларың қандай қалалар өзи?» – деди хәм бул жерди Кабул^о деп атады. Олар хәзир де солай аталады. ¹⁴ Хирам патшаға бир жүз жигирма талант алтын жиберген еди.

¹⁵ Патша Сулайман Жаратқан Ийениң Ибадатханасын, өзиниң сарайын, Миллоны, Ерусалимниң дийўалларын, Хасор, Мегиддо хәм Гезер қалаларын қурдырыў ушын мәрдикарға адам жыйнаған еди. ¹⁶ (Гезер қаласын Мысыр фараоны қолға алып, өртеп жиберген еди. Ал сол жерде жасап атырған кенаанлыларды болса, қырып таслап, қаланы Сулайманға хаяллыққа берген

---

^о9.13 Кабул - еврей тилинде «жарамсыз» деген мәнисти билдиреди.

қызына еншиге берген еди. ¹⁷ Сол себепли Сулайман Гезер қаласын қайта құрған еди.) Ол және төменги Бейт-Хоронды, ¹⁸ Баалатты хәм Яхуда жеріндеги шөлдеги Тамарды^p, ¹⁹ өзине тийисли пүткил амбарлы қалаларды, сауаш арбалары менен атлы әскерлери туратуғын қалаларды қайта қурып, беккемледі. Буннан тысқары, Сулайман Ерусалимде, Лебанон тауларында хәм қол астындағы хәмме қалаларда қәлеген нәрселерин құрды.

²⁰ Үлкеде Израил халқынан болмаған халықлар: амор, хетт, периз, хиу хәм ебус халықлары қалып кеткен еди. ²¹ Израил халқы оларды толық жоқ қыла алмаған еди. Сулайман бул халықлардың урпақларын қара жұмысқа салып, құл етті. Бул хәзир де дауам етпекте. ²² Бирақ Сулайман Израил халқының биреуин де қара жұмысқа салмады. Оларды әскер, хызметкер, басшы, әскербасы, сауаш арбаларының хәм атлыларының басшысы етип қойды.

²³ Сулайман жүргизип атырған ислердің басында жұмыс ислеп атырған халықты басқарып турған бес жүз елиу қадағалаушы басшы бар еди.

²⁴ Фараонның қызы Дауыттың қаласынан Сулайманның өзи ушын құрдырған сарайына көшип өткеннен соң, Сулайман Миллоны салдырды.

²⁵ Сулайман Жаратқан Ийе ушын арнап құрдырған құрбанлық орында жылына үш рет жандырылатуғын құрбанлықлар хәм татыулық құрбанлықларын беретуғын хәм соның менен бирге Жаратқан Ийениң алдында түтетки түтететуғын еди. Солай етип, ол Ибадатхананың қурылысын тамамлады.

²⁶ Патша Сулайман Эдом жерінде, Қамыс теңизи жағасында жайласқан Элат жанындағы Эсион-Геберде кемелер соқтырды. ²⁷ Хирам теңизди жақсы билетуғын кемешилерин Сулайманның адамлары менен бирге кемеде Офирге жиберди. ²⁸ Олар Офирге барып, патша Сулайманға төрт жүз жигирма талант алтын әкелип берди.

10

Оныншы бап Шеба хаял патшасының Сулайманға келиуі

¹ Шеба хаял патшасы Жаратқан Ийениң аты себепли Сулайманның арттырған даңқы тууралы еситип, оны жумбақлар менен сынау ушын келди.

² Ол хош ийисли затлар, көп муғдарда алтын хәм қымбатбаха таслар жүкленген үлкен бир кәруанды баслап, бир қанша адамлары менен Ерусалимге келди хәм кеулинде бар болған хәмме нәрсесин Сулайман менен бөлисті. ³ Сулайман хаял патшаның хәмме сорауларына жууап берди. Сорауларда патша түсіндире алмастай хеш нәрсе жоқ еди. ⁴ Шеба хаял

---

^pТамар – еврей тилинде Тадмор деп те оқылады.

патшасы Сулайманның даналығын, ол қурдырған сарайды көрді. ⁵ Ол және патшаның дастурханындағы тағамларын, ұәзирлерінің отырыс-турысын, хызметшілерінің хызметін хәм олардың кийімлерін, шарап қуйыушыларын хәм оның Жаратқан Ийенің Ибадатханасында берген жандырылатуғын қурбанлықтарын көргенде, артық өзін услап тура алмады.

⁶ Ол патшаға былай деди: «Сизиң ислериңиз хәм даналығыңыз хаққында өз елимде еситкенлерім ырас екен. ⁷ Бірақ мен келип, өз көзлерім менен көрмегенше сол сөзлерге инанбаған едим. Маған булардың ярымын да айтпаған екен. Сизиң даналығыңыз хәм байлығыңыз еситкенімнен де артық екен. ⁸ Сизиң адамларыңыз хәм хызметшілеріңиз қаншелли бахытлы! Себеби олар бәрқулла алдыңызда турып, даналығыңызды тыңлай алады.

⁹ Сизге кеули толып, сизди Израил тахтына отырғызған Қудайыңыз Жаратқан Ийеге алғыс-мақтаулар болсын! Жаратқан Ийе мәңгиге Израилды сүйгенлиги себепли, әдалатты хәм туурылықты жүзеге асырыуыңыз ушын сизди патша етип қойды».

¹⁰ Шеба хаял патшасы патшаға бир жүз жигирма талант алтын, жүдә көп муғдарда хош ийисли затлар хәм қымбатбаха таслар сауға етти. Шеба хаял патшасының патша Сулайманға сауға еткеніндей дәрежеде көп хош ийисли затлар буннан кейин хеш қашан алып келинген емес.

¹¹ Хирамның Офирден алтын алып келген кемелери де сол жерден жүдә көп муғдарда сапалы арша ағашларын хәм қымбатбаха таслар алып келди.

¹² Патша сапалы арша ағашларынан Жаратқан Ийенің Ибадатханасы хәм өзинің сарайы ушын тирепбердилер, қосықшылар ушын лира хәм арфа саз әсбаптарын ислетти. Бүгинге дейин ондай дәрежеде көп сапалы арша ағашы әкелинбеген де, буны хеш ким көрмеген де еди.

¹³ Сулайман Шеба хаял патшасына кеулинен шыққан бир қанша сауғаларын берди. Буннан тысқары, ол хаял патшаға сораған хәм қәлеген нәрселерінің хәммесин берди. Буннан кейин, хаял патша адамлары менен бирге өз елине қайтып кетти.

Сулайман патшаның байлығы

¹⁴ Хәр жылы Сулайманға келип туратуғын алтынның муғдары алты жүз алпыс алты талант еди. ¹⁵ Усақлап сатыушылардан, саудагерлердің саудасынан хәм Арабстанның барлық патшалары менен Израил үлкелерінің хәкімлерінен келип түсетуғын алтынлар буған кирмейтуғын еди.

¹⁶ Патша Сулайман еки жүз үлкен қалқан ислетип, оларды алтын менен қаплатты. Хәр бир қалқанға алты жүз шекел^q алтын жумсалды. ¹⁷ Және

---

^q10.16 алты жүз шекел – шама менен 6 кг.

алтыннан хәр бири үш мина[†] келетуғын үш жүз кишкене қалқан ислетти. Патша бул қалқанларды Лебанон тоғайы деп аталатуғын сарайға қойды.

¹⁸ Ол және пилдің сүйегинен үлкен тахт ислетип, оны сап алтын менен қаплатты. ¹⁹ Тахттың алты басқалдағы бар еди. Тахттың сүйенгишиниң бас бети домалақ болып, отырғышының еки тәрәпинде шығанақ қойғышы хәм оның жанында еки арысланның мүсини бар еди. ²⁰ Тахттың алты басқалдағының хәр бириниң еки тәрәпинде бир-бирден он еки арысланның мүсини тур еди. Хеш бир патшалықта бундай нәрсе жоқ еди. ²¹ Патша Сулайманның ишимлик ишетуғын ыдыслары алтыннан исленди. Оның Лебанон тоғайы деп аталатуғын сарайындағы хәмме ыдыслар да алтыннан исленген болып, хеш гүмис қолланылмаған еди. Себеби Сулайманның ўақтында гүмис қәдирсиз болып қалған еди. ²² Теңизде Хирамның кемелериниң жанында Сулайманның да Таршиш саўда кемелери бар еди. Бул кемелер үш жылда бир рет алтын, гүмис, пил сүйеги, маймыллар хәм таўыс қусларын алып келетуғын еди.

²³ Патша Сулайман байлықта хәм даналықта дүньяның барлық патшаларынан үстин болды. ²⁴ Қудайдың Сулайманға берген даналығын тыңлаў ушын, пүткил дүнья оны көриўге куштар еди. ²⁵ Оны көриўге келгенлердиң хәр бири хәр жылы саўға ушын гүмис хәм алтын ыдыслар, кийимлер, курал-жарақлар, хош ийисли затлар, ат хәм ғашырлар алып келип турды.

²⁶ Сулайман саўаш арбалары менен атлар жыйнады. Оның бир мың төрт жүз саўаш арбасы, он еки мың аты бар еди. Олардың бир бөлегин саўаш арбалары ушын ажыратылған қалаларға, бир бөлегин өзиниң жанына, Ерусалимге жайластырды. ²⁷ Патша Ерусалимде гүмисти эпиўайы тасларға тең қылды. Ал кедр ағашы жүдә көп болғанлықтан, батыстағы таў етеклеринде өсетуғын әнжир ағашына тең болып қалды. ²⁸ Сулайманның атлары Мысырдан хәм Куўеден алып келинетуғын еди. Патшаның саўдагерлери атларды Куўеден сатып алатуғын еди. ²⁹ Мысырдан хәр бир саўаш арбасы алты жүз шекел гүмиске, ал хәр бир ат бир жүз елиў шекел гүмиске сатып әкелинип, олар Сулайманның саўдагерлери арқалы пүткил Хетт хәм Арам патшаларына сатылатуғын еди.

11

Он биринши бап Сулайманның Қудайдан узақласыўы

¹ Сулайман фараонның қызынан басқа моаб, аммон, эдом, хетт

[†]үш мина - шама менен 1,7кг.

халықтарынан хәм сидонлылардан болған шет елли хаялларды сүйди.

² Жаратқан Ийе Израил халқына усы халықлар туўралы: «Сизлердиң жүреғиңизди өзлериниң қудайларына аўдырмаўы ушын, олардан қыз алып, қыз бериспеўиңиз керек», – деген еди. Деген менен, Сулайман бул хаялларға сүйиспеншилик пенен байланды. ³ Сулайманның патша қызларынан болған жети жүз хаялы хәм үш жүз тоқалы бар еди. Хаяллары Сулайманды жолдан шығарды. ⁴ Қартайған шағында, олар Сулайманның жүрегин басқа қудайларға аўдырды. Сулайман жүрегин толығы менен Қудайы Жаратқан Ийеге бағышлаған әкеси Даўытқа уқсамады. ⁵ Ол сидонлылардың хаял қудайы Аштартаға хәм аммонлардың жеркенишли буты Милкомға^s ере баслады. ⁶ Солай етип, Сулайман Жаратқан Ийениң нәзеринде жаўыз болған ислерди иследи. Ол әкеси Даўытқа уқсамады хәм өзін Жаратқан Ийеге толық бағышламады. ⁷ Сулайман Ерусалимниң шығысындағы бир төбеге моаб халқының жеркенишли қудайы Кемошқа хәм аммон халқының жеркенишли қудайы Молохқа арнап сыйыныў орнын қурды. ⁸ Ол өз қудайларына арнап түтетки түтетип, қурбанлықлар беретуғын шет елли хаялларының хәммеси ушын усылай иследи.

⁹ Жаратқан Ийениң Сулайманға ғәзеби келди. Себеби ол Израилдың Қудайы Жаратқан Ийеден жүз бурған еди.

Бурын Жаратқан Ийе Сулайманға еки рет көринип: ¹⁰ «Басқа қудайлардың изине ерме», – деп буйырған еди. Бирақ Сулайман Жаратқан Ийениң буйрығына бойсынбады. ¹¹ Сонда Жаратқан Ийе Сулайманға былай деди: «Усылай етип, сен Мениң өзиң менен дүзген келисимиме хәм Мен буйырған қағыйдаларыма бойсынбағаның ушын, патшалықты сеннен тартып алып, қулларыңның бирине беремен. ¹² Бирақ әкең Даўыттың хұрмети ушын, Мен буны сениң дәўириңде ислемаймен. Ал улыңның қолынан патшалықты тартып аламан. ¹³ Бирақ улыңның қолынан пүткил патшалықты тартып алмайман. Қулым Даўыттың хәм Өзим таңлап алған қалам Ерусалимниң хұрмети ушын, улына бир урыўды қалдыраман».

Сулайманның душпанлары

¹⁴ Солай етип, Жаратқан Ийе Эдом патшаларының нәсилинен болған эдомлы Хададты Сулайманға душпан қылып, оған қарсы көтерди. ¹⁵ Даўыт эдомлылар менен урыс алып барғанда, оның сәркәрдасы Йоаб өлгенлерди көмиў ушын келди хәм Эдомдағы еркеклердиң хәммесин қырып таслады.

¹⁶ Йоаб хәм пүткил израиллы әскерлер Эдомдағы еркек затының хәммесин қырып таслайман дегенше, сол жерде алты ай қалып кетти. ¹⁷ Бирақ сол

---

^sМилком - 7-аяттағы Молох болыўы мүмкин.

ўақытта кишкене бала болған Ҳадад әкесине хызмет еткен базы эдомлылар менен бирге Мысырға қарай қашып кетти. ¹⁸ Олар Мидьяннан шығып, Паранға барды хәм ол жерден базы паранлыларды қосып алып, Мысырға, фараонға барды. Фараон Ҳададқа үй хәм жер берди, оны азық-аўқат пенен тәмийинледи. ¹⁹ Ҳадад фараонның кеўлинен шықты. Фараон Ҳададты өз хаялының, ханбийке Тахпенестиң сиңлисине үйлендирди. ²⁰ Тахпенестиң сиңлиси Ҳададқа Генубат атлы ул туўып берди. Тахпенес Генубатты фараонның үйинде өсирди. Ол фараонның балалары менен бирге өсти. ²¹ Ҳадад Мысырда ўақтында Даўыттың хәм оның сәркәрдасы Йоабтың өлгени туўралы еситти. Ол фараонға:

– Рухсат берсеңиз, өз елиме қайтайын, – деди.

²² Фараон оған:

– Өз елиме кетемен дейтуғындай, бул жерде бир нәрседен кемшилигиң бар ма? – деп сорады.

Ҳадад оған жуўап берип:

– Ҳасла, бирақ өтинемен, қайтыўыма рухсат бериң, – деди.

²³ Қудай және бир душпанды, яғный өз хүкимдарынан, Соба патшасы Ҳададезерден қашқан Эляда улы Резонды Сулайманға қарсы көтерди.

²⁴ Даўыт собалыларды қырып таслағаннан соң, Резон жанына қарақшыларды топлап, оларға басшы болған еди. Бул адамлар Дамаскке кетип, сол жерде қалған хәм Дамаскте хүкимдарлықты қолға киргизген еди. ²⁵ Резон да Сулайманның өмири даўамында Израилға душпан болып келди. Ол Арамда патшалық етти хәм Ҳадад ислеген жаманлықларға қоса, ол да Израилға жаманлық ислеп келди.

Яробамның Сулайманға қарсы көтерилюи

²⁶ Және, Сулайманның хызметкерлеринен бири Эфрайым урыўынан середалы Набат улы Яробам патшаға қарсы бас көтерди. Оның анасы Серуа деген бир жесир хаял еди. ²⁷ Яробамның патшаға қарсы шығыўының себеби мынаў еди: Сулайман Миллоны қурдырып, әкеси Даўыттың қаласының дийўалындағы жарықларды питетти. ²⁸ Яробам мәрт адам еди. Сулайман бул жигиттиң қәбилетли екенин көргенде, оны Юсуптиң урыўынан алынған пүткил мәрдикаршылар үстинен бақлаўшы етип қойды.

²⁹ Бир күни Яробам Ерусалимнен сыртқа шыққанда, шилолы пайғамбар Ахия оны жолда қарсы алды. Ахияның үстинде таза кийим бар еди. Қала сыртындағы далада олардан басқа хеш ким жоқ еди. ³⁰ Ахия үстиндеги таза кийимди шешти де, оны жырттып, оны он еки бөлекке бөлди. ³¹ Кейин Яробамға: «Он бөлегин өзиңе ал, себеби Израилдың Қудайы Жаратқан Ийе былай дейди: „Мен Сулайманның қолынан патшалықты тартып аламан хәм

он урыўды саған бермен. ³² Бирақ қулым Даўыттың хұрметі хәм Израилдың пүткил урыўлары арасынан таңлап алған қалам Ерусалим ушын бир урыўды оған қалдыраман. ³³ Себеби Сулайман[†] Меннен жүз бурып, сидонлылардың хаял қудайы Аштартаға, моаблардың қудайы Кемошқа хәм аммонлардың қудайы Милкомға табынып кетти. Ол Мениң алдымда дурыс болған ислерди ислеп, қағыйдалар хәм нызамларыма бойсынып жасаған әкеси Даўытқа уқсамады хәм Мениң жолларымнан жүрмеді. ³⁴ Деген менен, буйрықларыма хәм қағыйдаларыма бойсынып жасаған, таңлап алған қулым Даўыттың хұрметі ушын, пүткил патшалықты Сулайманның өзиниң қолынан тартып алмайман. Оны өмириниң ақырына шекем хұкимдар етип қояман. ³⁵ Бирақ патшалықты оның улының қолынан тартып алып, он урыўды Яробам, саған бермен. ³⁶ Ал Мениң алдымда, атымның сол жерде болыўы ушын Өзиме таңлап алған қалам Ерусалимде қулым Даўыттың шырағы мәңгиге сөнип қалмаўы ушын, Сулайманның улына бир урыўды бермен. ³⁷ Саған келсек, Мен сени таңлап аламан, сен кеўлиң күсеген нәрселердиң хәммесиниң үстинен бийлик жүргизип, Израилға патша боласаң. ³⁸ Егер сен қулым Даўыт сыяқлы айтқанларымды орынлап, қағыйда хәм буйрықларыма бойсынып жасасаң, Маған ылайықлы ислерди ислеп, Мениң жолларым менен жүрсең, онда Мен сениң менен бирге боламан. Даўытқа ислегеним сыяқлы, сениң ушын да беккем бир урпақ– патшалар әўладың жаратып, Израилды саған бермен. ³⁹ Сулайманның гүнасы себепли Даўыттың урпағын жазалайман, бирақ буны мәңгиге ислемеймен“».

Сулайманның өлими

⁴⁰ Сулайман Яробамды өлтирмекши болды. Бирақ Яробам Мысырға, Мысыр патшасы Шишақтың жанына қашып кетип, Сулайманның өлимине шекем сол жерде жасады.

⁴¹ Сулайманның патшалығы дәўириндеги басқа ўақыялар, оның барлық ислери хәм даналықлары Сулайманның ислери китабында жазылған.

⁴² Сулайман қырқ жыл даўамында пүткил Израилды Ерусалимде турып басқарды. ⁴³ Сулайман өлип, ата-бабаларына қосылды хәм әкеси Даўыттың қаласына жерленди. Оның орнына улы Рехабам патша болды.

12

Он екінши бап Израиллылардың Рехабамға қарсы көтерилюи

¹ Рехабам Шехемге кетти. Өйткени пүткил израиллылар Рехабамды патша

[†]Сулайман - сөзбе-сөз «олар».

етип қойыуы үшін Шехемге топланған еди. ² Патша Сулайманнан қашып, Мысырда жасап атырған Набат улы Яробам буны еситкенде, еле Мысырда еди. ³ Израиллылар Яробамды шақыртты. Сонда Яробам хәм пүткил Израил жәмийети Рехабамға келип:

⁴ – Әкеңиз мойнымызға аўыр мойынтырық салған еди. Сиз әкеңиз бизлерге жүклеген аўыр жүкти хәм ол салған мойынтырықты жеңиллетиң. Сонда сизге хызмет етеміз, – деди.

⁵ Рехабам оларға:

– Енди барып, үш күннен кейин қайтып келиңдер, – деди. Халық қайтып кетти.

⁶ Патша Рехабам әкеси Сулайманның көзиниң тирисинде оған хызмет еткен ақсақаллар менен ойласып:

– Мына халыққа не деп жуўап берейин, қандай мәсләхәт бересизлер? – деп сорады.

⁷ Ақсақаллар оған:

– Егер бүгин сиз бул халыққа қул болып, хызмет етсеңиз хәм оларға жуўап бергенде, жақсы сөзиңизди аямасаңыз, олар сизге бир өмир қул болады, – деп жуўап берди.

⁸ Деген менен, Рехабам ақсақаллардың мәсләхәтине қулақ аспай, өзи менен бирге өскен жас хызметшилери менен кеңесип, ⁹ олардан: – «Әкеңиздиң бизлерге салған мойынтырығын жеңиллетсеңиз», – деп атырған бул халыққа не деп жуўап берсем екен? Сизлер қандай мәсләхәт бересиз? – деп сорады.

¹⁰ Сонда өзи менен бирге өскен жас жигитлер оған былай деп жуўап берди:

– Сизге: «Әкеңиз мойнымызға аўыр мойынтырық салған еди, сиз оны жеңиллетсеңиз», – деп атырған халыққа: «Мениң шунатай бармағым әкемниң белинен де жуўанырақ. ¹¹ Әкем сизлерге аўыр мойынтырық салған болса, мен мойынтырығыңызды оннан да аўырлатаман. Әкем сизлерди қамшы менен жазалаған болса, мен сизлерди сым қосып өрилген қамшы менен жазалайман», – деп айтың.

¹² Патшаның: «Үш күннен кейин қайтып келиңдер», – деген сөзи бойынша, үшінши күни Яробам хәм пүткил халық Рехабамға келди. ¹³ Патша ақсақаллардың өзине берген кеңесине қулақ аспай, халыққа қатал жуўап берди. ¹⁴ Ол жас жигитлердиң мәсләхәти бойынша халыққа: «Әкем сизлерге аўыр мойынтырық салған болса, мен мойынтырығыңызды оннан да аўырлатаман. Әкем сизлерди қамшы менен жазалаған болса, мен сизлерди сым қосып өрилген қамшы менен жазалайман», – деди. ¹⁵ Патша халыққа қулақ салмады. Себеби Жаратқан Ийе шилолы Ахия арқалы Набат улы Яробамға айтқан сөзлерин орынлауы үшін усылай иследи.

¹⁶ Пүткил израиллылар патшаның өзлерине қулақ салмағанын көргенде,

патшаға былай деп жууап берди:

«Даўыт пенен бизиң не байланысымыз бар,
Ишайдың улында алатуғын үлесимиз де жоқ.
Хэй, Израил халқы, үйлериңизге қайтыңлар!
Хэй Даўыт, өз үйиң өзиңе ардана болсын!»

Усыларды айтып, израиллылар өз үйлерине қайтып кетти.

¹⁷ Солай етип, Рехабам тек Яхуда қалаларында жасайтуғын израиллыларға ғана патшалық ете баслады. ¹⁸ Патша Рехабам мәрдикарға алынғанлар үстинен қадағалаушы Адонирамды Израил халқына жиберди. Халық оны тас боран қылып өлтирди. Сонда патша Рехабам тез сауаш арбасына минди де, Ерусалимге қашып кетти. ¹⁹ Сол күннен баслап хәзирге дейин, Израил халқы Даўыттың урпағына қарсы көтерилип келмекте. ²⁰ Пүткил израиллылар Яробамның Мысырдан қайтып келгенин еситкенде адам жиберип, оны өзлериниң жыйынына шақырды хәм пүткил Израил үстинен патша етип қойды. Яхуда урыуынан басқа хеш бири Даўыттың урпағының қол астында қалмады.

Шемаяның пайғамбаршылығы

²¹ Сулайманның улы Рехабам Ерусалимге барды да, Израил урыулары менен урысып, өз патшалығын қайтарып алыу үшін, пүткил Яхуда хәм Бенямин урыуынан бир жүз сексен мың адамды сайлап, әскерликке топлады. ²² Бирақ сол арада Қудайдың адамы болған Шемаяға Қудайдан мынадай сөз түсти: ²³ «Яхуда патшасы Сулайманның улы Рехабамға, пүткил Яхуда, Бенямин урыуларына хәм сол жерде жасайтуғын басқа халықларға былай деп айт: ²⁴ Жаратқан Ийе былай дейди: „Израиллыларға, өз тууысқанларыңызға қарсы урыс ашып, урысты басламаңлар. Хәр бириңиз өз үйиңизге қайтыңлар. Өйткени бул ислерди ислеп атырған Мен боламан“». Жаратқан Ийениң бул сөзлерин еситкен халық Оның буйрығына бойсынып, үйлерине қайтты.

Бейт-Эл хәм Дандағы алтын бузаулар

²⁵ Яробам Эфраимның таулы үлкесиндеги Шехем қаласын беккемлеп, сол жерде жасай баслады. Соңынан ол жерден кетип, Пену-Эл қаласына қорған салды. ²⁶ Яробам ишинен: «Патшалық және Даўыттың урпақларына өтиуи мүмкин. ²⁷ Егер бул халық Ерусалимге, Жаратқан Ийениң Ибадатханасына құрбанлық бериу үшін бара берсе, жүректери хүкимдарына, Яхуда патшасы Рехабамға ауып кетер хәм мени өлтирип, патшасы Рехабам тәрәпке өтип кетер», – деп ойлады.

²⁸ Сөйтип, патша кеңесгөйлери менен кеңескеннен соң, алтыннан еки тананы ислетип, халыққа: «Хэй, Израил халқы, сыйыныу үшін енди

Ерусалимге барыуыңыздың хәжети жоқ. Мине, сизлерди Мысырдан алып шыққан қудайларыңыз!» – деди. ²⁹ Ол таналардың биреуін Бейт-Элге, екіншисин Дан қаласына қойды. ³⁰ Бул аўыр гүнаға алып келди. Себеби халық таналардың биреуине табыныу ушын, хәтте, Данға қарай кете баслады. ³¹ Яробам сыйыныу орынларына бутханалар қурдырды хәм халық арасынан лебийлилерден болмаған адамларды руўханийлер етип қойды. ³² Яробам сегизинши айдың он бесинши күни^u Яхудадағы байрамға еликлеп бир байрам шөлкемлестирди. Ол Бейт-Элдеги қурбанлық орында өзи соқтырған таналарына атап қурбанлықлар берди хәм сол жерде өзи қурдырған сыйыныу орынларының руўханийлерин хызметке қойды. ³³ Ол өз қәлеуи менен белгилеп алған күни, сегизинши айдың он бесинши күни қурбанлықты жағып түтетий ушын Бейт-Элде өзи қурдырған қурбанлық орынға барды. Сол күнди Израил урпақлары ушын байрам күни деп белгиледи.

13

Он үшінши бап Яхудалы Қудайдың адамы

¹ Яробам қурбанлықты жағып түтетий ушын қурбанлық орынның жанында турған ўақытта, Қудайдың адамы Жаратқан Ийениң буйрығы бойынша Яхудадан Бейт-Элге келди. ² Ол Жаратқан Ийениң буйрығы бойынша, қурбанлық орынға қарата былай деп бақырды: «Қурбанлық орын, хәй, қурбанлық орын! Жаратқан Ийе былай дейди: „Даўыттың урпағынан Йосия деген бир ул дүньяға келеди. Ол қурбанлықты жағып түтетип, сыйыныу орынларында хызмет еткен руўханийлерди сениң үстинде қурбанлыққа береді. Сениң үстинде адамның сүйеклери жағылады“». ³ Сол күни Қудайдың адамы буның белгиси туўралы былай деди: «Бул сөзлерди Жаратқан Ийениң айтқанлығын билдиретуғын белги мынаў: мына қурбанлық орын қақ айырылып, үстиндеги күл төгиллип кетеди».

⁴ Патша Яробам Қудайдың адамының Бейт-Элде қурбанлық орынға қарсы бақырып айтқан сөзлерин еситкенде, қолын қурбанлық орыннан алып, оған қарай созды да: «Услаңлар оны!» – деп бақырды. Сонда оның Қудайдың адамына қарай созған қолы сәррийип қатып, қыймылдамай қалды.

⁵ Қудайдың адамының Жаратқан Ийениң сөзине муўапық айтқан белгиси бойынша, қурбанлық орын қақ айырылып, үстиндеги күл төгилди.

⁶ Сол ўақытта патша Яробам Қудайдың адамына: «Өтинемен, қолымның

---

^uсегизинши айдың он бесинши күни - Бул күн еврей календары бойынша октябрьдин ақыры ноябрьдин басына, яғный Яхудадағы Қослар байрамынан кейинги айға туўры келеди.

бурынғы халына келиуі үшін, Қудайың Жаратқан Ийеге дуға етип, Оннан рехим етиўди сора», – деди. Қудайдың адамы Жаратқан Ийеге жалбарынғанда, патшаның қолы жазылып, бурынғы халына келди.

⁷ Патша Қудайдың адамына:

– Мениң менен үйиме барып, аўқатланып, хәлленип ал, саған сыйлар берейин, – деди.

⁸ Бирақ Қудайдың адамы оған:

– Байлығыңыздың ярымын берсеңиз де, мен сиз бенен бирге бармайман, бул жерден нан да жемеймен, суў да ишпеймен. ⁹ Себеби Жаратқан Ийе маған: «Ол жерде ҳеш нәрсе ишип-жеме хәм барған жолың менен қайтпа», – деп буйрық берди, – деп жуўап берди. ¹⁰ Солай етип, Қудайдың адамы Бейт-Элге келген жолынан кері қайтпай, басқа жол менен кетти.

Бейт-элли ғарры пайғамбар

¹¹ Бейт-Элде жасайтуғын бир ғарры пайғамбар бар еди. Уллары келип, оған сол күни Қудайдың адамының Бейт-Элде ислеген ислери хәм патшаға айтқанлары ҳаққында әкесине айтып берди. ¹² Ғарры олардан: «Қудайдың адамы қайсы жолдан кетти?» – деп сорады. Уллары оған Яхудадан келген Қудайдың адамының қайсы жолдан кеткенин көрсетти. ¹³ Сонда ғарры улларына: «Ешегимди ертлеңлер», – деди. Уллары ешегин ертлегеннен соң, ол ешекке минип, ¹⁴ Қудайдың адамының изинен кетти. Оны емен ағашының астында отырған жеринен тапты хәм оннан:

– Яхудадан келген Қудайдың адамы сенбисең? – деп сорады.

Сол адам:

– Аўа, мен, – деп жуўап берди.

¹⁵ Ғарры пайғамбар оған:

– Жүр, мениң менен үйге барып, аўқат жеп кет, – деди.

¹⁶ Қудайдың адамы оған:

– Жолымнан қайтып, сиз бенен кете алмайман. Бул жерде нан да жемеймен, суў да ишпеймен. ¹⁷ Өйткени Жаратқан Ийе маған: «Ол жерде ҳеш нәрсе ишип-жеме хәм барған жолың менен қайтпа», – деп буйрық берди, – деп жуўап берди.

¹⁸ Ғарры пайғамбар оған:

– Мен де сен сыяқлы бир пайғамбарман. Жаратқан Ийениң буйрығы бойынша бир периште келип, маған: «Оны қайтарып, үйиңе әкел. Ол нан жеп, суў ишип алсын», – деп айтты, – деди. (Бирақ ғарры пайғамбар Қудайдың адамын алдаған еди.) ¹⁹ Солай етип, Қудайдың адамы ғарры пайғамбар менен бирге изине қайтты хәм оның үйине барып, ишип-жеди. ²⁰ Олар еле дастурхан этирапында отырғанда, Қудайдың адамын жолынан қайтарған

пайғамбарға Жаратқан Ийеден сөз түсти. ²¹ Ғарры пайғамбар Яхудадан келген Қудайдың адамына былай деп бақырды: «Жаратқан Ийе былай дейди: „Сен Мениң сөзіме бойсынбадың, Қудайың Жаратқан Ийениң өзіңе берген бұйрығын орынламадың. ²² Жолыңнан қайтып, саған ишип-жеме деген жерімде ишип-жедің. Сонлықтан сениң денең ата-бабаларыңның қәбирине қосылмайды“».

²³ Қудайдың адамы ишип-жеп болғаннан соң, ғарры пайғамбар оның ешегин ертлеп берди. ²⁴ Қудайдың адамы кетип баратырып, жолда бир арысланға тап болды, арыслан оны өлтирди. Ешек те, арыслан да созылып жатырған денениң жанында турған еди. ²⁵ Жолдан өтип баратырғанлар жолда жатырған өликти хәм оның жанында турған арысланды көрди. Олар ғарры пайғамбар жасап атырған қалаға барып, көргенлерин айтып берди.

²⁶ Қудайдың адамын жолдан қайтарған ғарры пайғамбар буны еситкенде: «Жаратқан Ийениң сөзине бойсынбаған Қудайдың адамы сол болады. Сонлықтан Жаратқан Ийе Өз сөзи бойынша оған бир арысланды жиберди. Арыслан оны тилкимлеп өлтирди», – деди. ²⁷ Ол улларына: «Ешегимди ертлендер», – деди. Олар ешекти ертледі. ²⁸ Ғарры кетип, жолда жатырған денени тауып алды. Ешек пенен арыслан еле денениң жанында турған екен. Арыслан денени де жемеген, ешекке де тиймеген еди. ²⁹ Ғарры пайғамбар Қудайдың адамының денесин көтерип алып, ешекке артты. Жоқлау айтып жерлеу ушын, оны өз қаласына қайтарып алып келди. ³⁰ Соңынан ғарры мархумды өзиниң қәбирине қойды. Адамлар: «Ұах, бауырым!» – деп оған жоқлау айтты. ³¹ Қудайдың адамын жерлегеннен кейин, пайғамбар ғарры улларына былай деди: «Өлгенимнен кейин, мени Қудайдың адамының қәбирине қойың, сүйеклеримди де оның сүйеклериниң жанына қойың. ³² Себеби оның Бейт-Элдеги қурбанлық орын хәм Самария қалаларындағы барлық сыйыныу орынлары тууралы Жаратқан Ийениң бұйрығы бойынша айтқан сөзлери сөзсиз орынланады».

Яробамның уллы гүнасы

³³ Бул ўақыядан кейин де, Яробам өзиниң жаман жолынан қайтпады. Ол халық арасынан қәлеген адамын сыйыныу орынларына руўханийлер етип қойыуын даўам етип, руўханий болыуды қәлеген хәр бир адамға хызмет берди. ³⁴ Бул ислер Яробамның урпағының гүнаға батыуына хәм қырылып, жер бетинен жоқ болып кетиуине алып келди.

14

Он төртинши бап Яробамның улының өлими

¹ Сол ўақытлары Яробамның улы Абия наўқасланып қалды. ² Сонда Яробам хаялына былай деди: «Барып, мениң хаялым екениңди билмеўи ушын, кийимлериңди өзгертп ал да, Шилоға бар. Мениң усы халықтың патшасы болатуғыным туўралы алдын ала айтқан пайғамбар Ахия сол жерде жасайды. ³ Он шөрек, бир неше қытырлақ нан хәм бир гүзе пал алып, оған апар. Улымызға не болатуғынын ол саған айтады».

⁴ Хаялы Яробамның айтқанындай ислеп, Шилоға, Ахияның үйине кетти. Ахия қартайғанлықтан, көзи көрмейтуғын болып қалған еди. ⁵ Жаратқан Ийе Ахияға: «Мине, Яробамның хаялы киятыр. Ол кеселге шалынған улына не болатуғынын сеннен сорамақшы. Сен оған мынадай-мынадай деп айт. Ол өзин басқа хаял етип көрсетиў ушын сыртқы көринисин өзгертп алған еди», – деди.

⁶ Ахия қапыдан кирип киятырған хаялдың аяқ сестин еситкенде былай деди: «Яробамның хаялы, ишке кир! Неге сыртқы көринисиңди өзгертп, басқаша кийинип алдың? Саған жаман хабарларым бар. ⁷ Яробамға барып, былай деп айт: „Израилдың Қудайы Жаратқан Ийе былай дейди: Мен сени халқым арасынан таңлап алып, Өз халқыма, израиллыларға хүкимдар етип қойдым.

⁸ Патшалықты Даўыттың урпағынан тартып алып, саған бердим. Бирақ сен қулым Даўытқа уқсамадың. Ол буйрықларыма бойсынды хәм Мениң алдымда дурыс болған ислерди ислеп, шын жүректен Мениң изимнен жүрди.

⁹ Сен өзиңнен алдын жасағанлардың хәммесинен де бетер жаманырақ жаманлықлар иследиң. Өзиңе басқа қудайлардың, яғный тана мүсинлерин соғып алып, Мениң ғәзебимди келтирдиң. Сен Меннен жүз бурдың.

¹⁰ Сол себебли Мен сениң хожалығыңды апатшылыққа ушыратып, Израилда сениң урпағыңнан болған пүткил еркек затын: кул болса да, азат адам болса да, хәммесин тезектиң түйирин де қалдырмай өртегендей етип өртеп, күлин көкке суўыраман. ¹¹ Сениң хожалығыңнан қалада өлгенлери ийтлерге, далада өлгенлери көктеги қусларға жем болады“. Жаратқан Ийе мине усылай деди.

¹² Сен енди үйиңе қайт. Қалаға аяғыңды басыўдан-ақ улың өледі. ¹³ Пүткил Израил халқы жоқлаў айтып, оны жерлейди. Яробамның хожалығынан жалғыз ол ғана жерленеди. Себеби Израилдың Қудайы Жаратқан Ийе Яробамның урпағынан жалғыз онда ғана Өзине унаған бир нәрселерди тапты.

¹⁴ Енди Жаратқан Ийе Өзи ушын Израилға бир патша қояды. Бул патша сол күни-ақ, аўа, хәзир-ақ^v Яробамның урпағын қырып таслайды. ¹⁵ Жаратқан Ийе Израил халқын жазалайды хәм ол суўда тербелип турған қамысқа уқсап

---

^v14.14 сол күни-ақ, аўа, хәзир-ақ – бул сөзлер ески еврей тилинде жазылған болып, мәниси анық емес.

қалады. Жаратқан Ийе оларды ата-бабаларына берген бул жақсы жерлерден қуып шығырып, Евфрат дәрьясының арғы тәрәпине шашыратып жибереди. Өйткени олар өзлерине Ашера бутларын ислеп алып, Жаратқан Ийениң ғәзебин келтирди. ¹⁶ Яробамның ислеген хәм Израилға ислеткен гүналары себепли Жаратқан Ийе Израилды тәрк етеди».

¹⁷ Яробамның хаялы ол жерден шығып, Тирсаға келди. Ол үйине аяқ басар-баспастан, бала қайтыс болды. ¹⁸ Пүткил израиллылар оны жерлеп, ол ушын аза тутты. Солай етип, Жаратқан Ийениң Өз қулы пайғамбар Ахия арқалы айтқан сөзи орынланды.

Яробамның өлими

¹⁹ Яробамның басқа ислери, яғный, қалай урысқанлары хәм елди қалай басқарғаны Израил патшаларының жылнама кітабында жазылған. ²⁰ Яробам жигирма еки жыл патшалық етті. Ол өлип, ата-бабаларына қосылғаннан соң, оның орнына улы Надаб патша болды.

Яхуда патшасы Рехабам

²¹ Сулайманның улы Рехабам Яхудаға патша болғанда қырқ бир жаста еди. Жаратқан Ийениң Өз атын қойыу ушын пүткил Израил урыулары жасап атырған қалалар ишинен таңлап алған қаласы Ерусалимде ол он жети жыл патшалық етті. Оның анасы аммон халқынан болып, аты Наама еди.

²² Яхудалылар Жаратқан Ийениң нәзеринде жауыз болған ислерди иследи. Олар ата-бабалары ислеген гүналардан да үлкенирек гүналар ислеп, Жаратқан Ийениң қызғанышлы ғәзебин оятты. ²³ Олар да арқа патшалық сыяқлы, өзлери ушын хәр бир бийикликке хәм қойыу саялы теректиң астына сыйыныу орынларын ислеп, кийели таслар хәм Ашера бутларын орнатты.

²⁴ Хәтте, үлкедеги сыйыныу орынларында бузықшылық иси менен шуғылланатуғын еркеклер де болды. Яхудалылар Жаратқан Ийениң бұрын Израил халқының алдынан қууған халықлары ислеген барлық жеркенишли ислерди иследи.

²⁵ Рехабамның патшалығының бесинши жылында Мысыр патшасы Шишак Ерусалимге хұжим жасады. ²⁶ Ол Жаратқан Ийениң Ибадатханасындағы хәм патша сарайындағы ғәзийнелерди алып кетти. Ол хәмме нәрсени, Сулайман соқтырған алтын қалқанларды да алып кетти. ²⁷ Соңынан патша Рехабам булардың орнына қоладан қалқанлар ислетти хәм оларды патша сарайының кирер аўзын қорғайтуғын сақшылардың басшыларына берди. ²⁸ Патша Жаратқан Ийениң Ибадатханасына хәр барғанда, сақшылар бул қалқанларды алып жүретуғын, соңынан және сақшылардың бөлмесине апарып қоятуғын еди.

²⁹ Рехабамның басқа ислери хәм ол ислеген хәр бир нәрсе Яхуда патшаларының жылнама китабында жазылған. ³⁰ Рехабам менен Яробам пүткил өмири даўамында урысып келди. ³¹ Рехабам өлип, ата-бабаларына қосылғанда, ол Даўыттың қаласына, ата-бабаларының жанына қойылды. Рехабамның анасы аммон халқынан болып, аты Наама еди. Рехабамның орнына улы Абиям патша болды.

15

Он бесинши бап Яхуда патшасы Абиям

¹ Израил патшасы Набат улы Яробамның патшалығының он сегизинши жылында Абиям* Яхудаға патша болды. ² Ол Ерусалимде үш жыл патшалық етті. Абиямның анасы Абшаломның қызы Мааха еди. ³ Абиям да әкесиниң бурын ислеген барлық гүналарын даўам етті. Ол Қудайы Жаратқан Ийеге жүрегин толық бағышлаған бабасы Даўытқа уқсамады. ⁴ Солай болса да, Қудайы Жаратқан Ийе Даўыттың хұрметі ушын оған Ерусалимде бир шырақ жағып берди: өзинен кейин улын оның орнына отырғызды хәм Ерусалимди беккемледі. ⁵ Себеби хетт халқынан болған Урияға ислеген исинен басқа, Даўыт Жаратқан Ийениң көз алдында дурыс болған ислерди иследи хәм пүткил өмири бойы Оның буйрықларының хеш бирин орынлаўдан бас тартпады.

⁶ Рехабам менен Яробам арасындағы саўаш Абиямның өмириниң ақырына шекем даўам етті. ⁷ Абиямның басқа ислери хәм ол ислеген барлық ислер Яхуда патшаларының жылнама китабында жазылған. Абиям менен Яробам арасында саўаш үзликсиз даўам еткен еди. ⁸ Абиям өлип, ата-бабаларына қосылғанда, Даўыттың қаласына жерленди. Оның орнына улы Аса патша болды.

Яхуда патшасы Аса

⁹ Израил патшасы Яробамның патшалығының жигирмаланшы жылында Аса Яхудаға патша болды. ¹⁰ Ол Ерусалимде қырк бир жыл патшалық етті. Оның кемпир апасы^w Абшаломның қызы Мааха еди. ¹¹ Аса бабасы Даўыт сыяқлы Жаратқан Ийениң көз алдында дурыс болған ислерди иследи. ¹² Ол сыйыныў орынларындағы бузықшылық пенен шуғылланатуғын еркеклерди қуўып жиберди хәм ата-бабалары ислеген барлық бутларды алып таслады.

---

* **15.1** Абиям – ямаса Абия.

^w **15.10** кемпир апасы – еврейшеде «анасы» усы баптағы 15:13 хәм 15:2 аятларды салыстырың.

¹³ Кемпир апасы Мааха Ашераға арнап жеркенишли бир бут соқтырғаны ушын, патша Аса оннан ханбийкелик атағын тартып алды. Аса бул жеркенишли бутты шаўып таслап, Кидрон сайында жағып жиберди. ¹⁴ Ол тек сыйыныў орынларын жоқ қылмады, бирақ өмир бойы Жаратқан Ийеге садық қалды. ¹⁵ Аса әкесиниң хәм өзиниң атаған нәрселерин: гүмисти, алтынды хәм ыдысларды Жаратқан Ийениң Ибадатханасына алып келди.

¹⁶ Яхуда патшасы Аса хәм Израил патшасы Бааша өмирлериниң ақырына шекем урысып өтті. ¹⁷ Израил патшасы Бааша Яхудаға қарсы шығып, Яхуда патшасы Асаның жерлерине хеш кимниң кирип-шықпаўы ушын, Раманың бекинисин күшейтті.

¹⁸ Сонда Аса Жаратқан Ийениң Ибадатханасындағы хәм сарай қазнасындағы қалған барлық гүмис пенен алтынды алды да, оларды хызметшилери арқалы Дамаскте жасайтуғын Арам патшасына, Хезйонның ақлығы Табриммонның улы Бен-Ғададқа жиберип, оған былай деди:

¹⁹ «Әкелеримиз арасында болғаны сыяқлы, бизлердиң арамызда да келисим болсын. Сизге саўғаға гүмис хәм алтын жиберип атырман. Израил патшасы Бааша мениң жеримнен кетиўи ушын, сиз оның менен дүзген келисимиңизди бузсаңыз».

²⁰ Бен-Ғадад патша Асаның усынысын қабыл етип, Израил қалаларына қарсы әскербасыларын жиберди. Олар Иййон, Дан, Абел-Бейт-Мааха қалаларын, пүткил Нафталий жери менен бирге пүткил Киннеретти басып алды. ²¹ Бааша буны еситкенде, Раманың қурылысын тоқтатып, Тирсаға қайтып келди. ²² Патша Аса бирде бир адамды қалдырмай, пүткил яхудалыларды шақырды. Олар Рама қаласын қурғанда, Бааша қолланған тас хәм ағашларды Рамадан тасып алып кетти хәм патша Аса олардан Бенямин жериндеги Геба хәм Миспа қалаларының бекинисин күшейтті.

²³ Асаның басқа барлық ислери, барлық қахарманлықлары, барлық ислеген ислери хәм ол қурдырған барлық қалалар Яхуда патшаларының жылнама китабында жазылған. Ол қартайғанда аяқ аўырыўына шалынды. ²⁴ Аса өлип, ата-бабаларына қосылғанда, бабасы Даўыттың қаласына, ата-бабаларының жанына жерленди. Оның орнына улы Еҳошафат патша болды.

Израил патшасы Надаб

²⁵ Яхуда патшасы Асаның патшалығының екінши жылында Яробамның улы Надаб Израилға патша болды хәм Израилда еки жыл патшалық етті.

²⁶ Ол да Жаратқан Ийениң нәзеринде жаўыз болған ислер ислеп, әкесиниң жолы хәм Израилға ислеткен гүналары изинен кетти.

²⁷ Надаб хәм пүткил израиллылар филистлердиң Гиббетон қаласын қамал қылып атырғанда, Иссахар урыўынан шыққан Ахия улы Бааша тил

бириктирип, Надабты Гиббетонда өлтирди. ²⁸ Яхуда патшасы Асаның патшалығының үшінши жылында Бааша Надабты өлтирип, оның орнына патша болды. ²⁹ Ол тахтқа отырыўдан-ақ, Яробамның урпағын толығы менен қырып таслады. Яробамның хожалығы пүткиллей жоқ етилип, бирде бир тири жан қалмады. Солай етип, Жаратқан Ийениң Өз қулы шилолы Ахия арқалы айтқан сөзи орынланды. ³⁰ Булардың хәммеси Яробамның өзи гүна ислеп, Израил халқына да гүна ислетип, Израилдың Қудайы Жаратқан Ийениң гәзебин келтиргени себепли жүз берди.

³¹ Надабтың басқа ислери хәм ол ислеген барлық ислер Израил патшаларының жылнама китабында жазылған. ³² Яхуда патшасы Аса менен Израил патшасы Бааша арасындағы саўаш олардың өмириниң ақырына дейин даўам етти.

Израил патшасы Бааша

³³ Яхуда патшасы Асаның патшалығының үшінши жылында Ахия улы Бааша пүткил Израилға патша болды хәм Тирсада жигирма төрт жыл патшалық етти. ³⁴ Бааша Жаратқан Ийениң нәзеринде жаўыз болған ислер иследи. Ол Яробамның жолын қуўып, оған уқсап гүнаға батты, Израилды да гүнаға батырды.

16

Он алтыншы бап ¹ Жаратқан Ийеден Хананийдиң улы Ехуға Израил патшасы Бааша хәққында мынадай сөз түсти: ² «Сени Мен топырақтан шығарып алып, халқым Израилға хүкимдар етип қойдым. Бирақ сен Яробамның жолынан жүрдиң хәм халқым Израилды гүнаға баслап, олардың гүнасы арқалы Мениң гәзебимди келтирдиң. ³ Сонлықтан сени хәм сениң урпағыңды Набат улы Яробамның урпағы сыяқлы туқым курт қыламан. ⁴ Сениң урпағыңнан қалада өлгенлери ийтлерге, далада өлгенлери көктеги қусларға жем болады».

⁵ Баашаның басқа ислери, ол ислеген хәр бир нәрсе, оның қахарманлықлары Израил патшаларының жылнама китабында жазылған. ⁶ Бааша өлип, ата-бабаларына қосылғанда, Тирсаға жерленди хәм оның орнына улы Эла патша болды.

⁷ Баашаға хәм оның урпағына қарсы айтылған Жаратқан Ийениң усы хабары Хананий улы пайғамбар Еху арқалы айтылған еди. Бааша Жаратқан Ийениң нәзеринде жаўыз болған ислерди ислеп, Яробамның хожалығына еликлеп ғана қоймай, өз гүналары менен Оның гәзебин оятқаны хәм Яробамның пүткил әўладларын қырып таслағаны ушын усылар жүзеге келди.

Израил патшасы Эла

⁸ Яхуда патшасы Асаның патшалығының жигирма алтыншы жылында Бааша улы Эла Тирсада Израилға патша болды хәм ол еки жыл патшалық етти. ⁹ Саўаш арбаларының ярымына басшылық ететуғын Зимрий деген бир хызметшиси Элаға қарсы тил бириктирди. Бир күни Эла Тирсада сарай басқарыўшысы Арсаның үйинде ишип, мäs болып қалды. ¹⁰ Сонда Зимрий ишке кирип, Эланы өлтирди хәм оның орнына тахтқа отырды. Бул ўақыя Яхуда патшасы Асаның патшалығының жигирма жетинши жылында болды.

¹¹ Зимрий патша болып тахтқа отырыўдан-ақ, Баашаның урпағын толығы менен қырып таслады. Оның досларынан да, туўысқанларынан да бирде бир ер адамды тири қалдырмады. ¹² Жаратқан Ийениң пайғамбар Еху арқалы Баашаның хожалығына қарсы айтқан сөзлери бойынша, Зимрий Баашаның урпағын пүткиллей қырып таслады. ¹³ Бул ўақыя Бааша хәм оның улы Эланың гүналары көп болып, Израил халқын гүнаға батырғаны, өзлериниң мәниссиз бутлары менен Израилдың Қудайы Жаратқан Ийениң ғәзебин келтиргени ушын жүз берген еди.

¹⁴ Эланың басқа ислери, ол ислеген хәмме нәрсе Израил патшаларының жылнама китабында жазылған.

Израил патшасы Зимрий

¹⁵ Яхуда патшасы Асаның патшалығының жигирма жетинши жылында Зимрий Тирсада тек жети күн-ақ патшалық етти. Сол ўақытлары Израил әскерлери филистлердиң Гиббетон қаласын қамал қылып, ордада жатырған еди. ¹⁶ Ордадағы израиллылар Зимрийдиң тил бириктирип, патшаны өлтиргенин еситти хәм сол күни-ақ олар сәркәрда Омрийди Израилға патша етип жәриялады. ¹⁷ Омрий хәм оның қасындағы пүткил израиллылар Гиббетоннан келип, Тирсаны қамал қылды. ¹⁸ Зимрий қаланың қолдан кеткенин көргенде, патша сарайының қорғанына кирип, сол жерге от берди хәм өзи де оттың ишинде өлип кетти. ¹⁹ Бул оның Яробамның гүналы жолынан жүрип, Израилды гүнаға баслағаны хәм Жаратқан Ийениң нәзеринде жаўыз болған ислерди ислегени себепли болды. ²⁰ Зимрийдиң басқа ислери, оның патшаға ислеген қастыянлығы Израил патшаларының жылнама китабында жазылған.

Израил патшасы Омрий

²¹ Буннан соң, Израил халқы екиге бөлинди. Олардың ярымы Гинат улы Тибнийдиң, ал ярымы Омрийдиң патша болыўын қәледи. ²² Ақырында, Омрийге ерген халық Гинат улы Тибнийге ерген халықтан үстин келди. Тибний өлип, Омрий патша болды.

²³ Яхуда патшасы Асаның патшалығының отыз биринши жылында Омрий Израилға патша болды. Ол хәммеси болып он еки жыл патшалық етип, соның дәслепки алты жылында Тирсада патшалық етти. ²⁴ Омрий Шемер деген адамнан Самария төбешигин еки талант гүмиске сатып алып, оның үстине қала курды. Қаланы төбешиктиң бурынғы ийеси Шемердиң аты менен Самария деп атады.

²⁵ Омрий де Жаратқан Ийениң нәзеринде жаўыз болған ислерди ислеп, өзинен алдынғы барлық патшалардан да жаманырақ жаўызлықларды иследи.

²⁶ Ол толық Набат улы Яробамның жолынан жүрди хәм оның Израилды баслаған гүналарына қосылып, өзлериниң мәниссиз бутлары менен Израилдың Қудайы Жаратқан Ийениң ғәзебин келтирди.

²⁷ Омрийдиң басқа ислери хәм ол көрсеткен ерликлери Израил патшаларының жылнама китабында жазылған. ²⁸ Омрий өлип, ата-бабаларына қосылғанда, Самарияға жерленди хәм оның орнына улы Ахаб патша болды.

Израил патшасы Ахаб

²⁹ Яхуда патшасы Асаның патшалығының отыз сегизинши жылында Омрий улы Ахаб Израилға патша болды хәм Самарияда жигирма еки жыл патшалық етти. ³⁰ Омрий улы Ахабтың Жаратқан Ийениң нәзеринде ислеген жаман ислери өзинен бурын болған патшалардың хәммесиникинен де асып түсти.

³¹ Оған Набат улы Яробамның гүналарына шерик болыў аз болғандай, Сидон патшасы Этбаалдың қызы Изабелге үйленди хәм Баалға хызмет етип, оған табына баслады. ³² Ол Самарияда Баалға арнап қурдырған бутханасының ишине Баал ушын қурбанлық орын да қурды. ³³ Буның үстине, ол Ашера бутын да ислетти. Ахаб өзинен бурын өткен Израил патшаларының барлығынан да артығырақ гүна ислеп, Израилдың Қудайы Жаратқан Ийениң қатты ғәзебин келтирди.

³⁴ Ахаб патшалық еткен дәўирде, бейт-элли Хиел Ерихо қаласын қайта қурды. Жаратқан Ийениң Нун улы Ешуа арқалы алдын ала айтқанындай, Хиел қаланың тийкарын салғанда, өзиниң туңғыш улы Абирамның, ал қаланың дәрўазасын қойғанда, генже улы Сегубтан айырылды.

17

Он жетинши бап

Илияс хәм қурғақшылық

¹ Гиладтың Тишбе қаласынан болған Илияс Ахабқа: «Мен хызмет ететуғын Израилдың Қудайы, тири Жаратқан Ийе хақы ант ишемен: мен

айтпағанымша, келеси жыллары жаўын да жаўмайды, шық та түспейди», – деди.

² Сол ўақытта Жаратқан Ийеден Илиясқа мынадай сөз түсти: ³ «Бул жерден кетип, шығыс тәрәпке қарай жүр хәм Иордан дәрьясының шығысындағы Керит сайының бойына жасырын. ⁴ Сен сол сайдан суў ишесең, сол жерде сени бағыўды қузғынларға буйырдым».

⁵ Илияс Жаратқан Ийениң сөзине бойсынып, Иордан дәрьясының шығысындағы Керит сайының бойына барды хәм сол жерде қалды.

⁶ Қузғынлар хәр күни азанда хәм кеште оған нан менен гөш әкелип турды, ол суўды сайдан ишти. ⁷ Бирақ бир қанша ўақыт өткеннен кейин, жерге жаўын жаўмағанлықтан, сай да қурып қалды.

Илияс хәм сарафатлы жесир ҳаял

⁸ Сол ўақытта Илиясқа Жаратқан Ийеден мынадай сөз түсти: ⁹ «Енди Сидонға жақын жердеги Сарафат қаласына барып, сол жерде қал. Сол жерде жасайтуғын бир жесир ҳаялға сени бағыўды буйырдым». ¹⁰ Илияс Сарафатқа кетти. Ол қала дәрўазасына жақынлағанда, сол жерде отын жыйнап жүрген бир жесир ҳаялға көзи түсти. Ол ҳаялға:

– Маған ишиў ушын бир сарқым суў бересең бе? – деди. ¹¹ Ҳаял суў әкелиў ушын кетип баратырғанда, Илияс оның изинен:

– Илтимас, маған шаппаттай нан да ала кел», – деп бақырды.

¹² Ҳаял оған:

– Сизиң Қудайыңыз, тири Жаратқан Ийе ҳақы ант ишемен: жейтуғын хеш нәрсем жоқ. Тек ыдыстағы бир уўыс ун менен гүзеде азғантай май ғана бар. Мине, еки қысым отын теремен де, барып сол уннан улым менен өзиме бир нәрсе писиремен. Усы соңғы асымызды жеп болып, өлип кетемиз, – деди.

¹³ Илияс ҳаялға былай деди:

– Қорқпа, барып айтқаныңды писир. Бирақ дәслеппе бир кишкене шөрек жаўып, маған әкелип бер. Ал өзиң хәм улың ушын кейин жабасаң. ¹⁴ Себеби Израилдың Қудайы Жаратқан Ийе былай дейди: «Жаратқан Ийе жерге жаўын жибергенше, ыдыстағы ун да, гүзедеги май да таўысылмайды».

¹⁵ Ҳаял барып, Илиястың айтқанларын иследи. Ҳаял, оның хожалығы хәм Илияс узақ ўақыт азық-аўқаттан тарықпады. ¹⁶ Жаратқан Ийениң Илияс арқалы айтқан сөзи бойынша, ыдыстағы ун да, гүзедеги май да таўысылмады.

¹⁷ Арадан бираз ўақыт өткеннен соң, үй ийеси болған жесир ҳаялдың баласы наўқасланып қалды. Оның наўқасы жүдә аўыр болып, ақырында деми таўысылды. ¹⁸ Сонда ҳаял Илиясқа:

– Ҳэй, Қудайдың адамы, мен сизге не қылып едим? Сиз маған гүналарымды еслетиў хәм улымды өлтириў ушын келип пе едиңиз? – деди.

¹⁹ Илияс хаялға:

– Балаңды маған бер, – деди де, баланы хаялдың қолынан алып, оны өзи жасайтуғын жоқарғы бөлмеге алып шықты хәм өз төсегине жатқарды.

²⁰ Соңынан Жаратқан Ийеге жалбарынып былай деди: «О, Қудайым Жаратқан Ийе, неге Сен үйинен маған пана берген жесир хаялдың баласын өлтирип, оған жаманлық ислең?» ²¹ Кейин Илияс үш рет баланың үстине өзін таслап, Жаратқан Ийеге: «О, Қудайым Жаратқан Ийе, бул балаға қайтадан жан бере гөр», – деп жалбарынды. ²² Жаратқан Ийе Илиястың жалбарыныуларын еситти. Баланың жаны өзине қайтып, ол тирилди. ²³ Илияс баланы жоқарғы бөлмеден алып түсип, анасына берип атырып:

– Қара, балаң тири, – деди.

²⁴ Сонда хаял Илиясқа:

– Енди билдим, сиз Қудайдың адамысыз хәм сиз арқалы айтқан Жаратқан Ийениң сөзи хақ, – деди.

18

Он сегизинши бап Илияс пенен Обадия

¹ Арадан көп ўақытлар өткеннен соң, қурғақшылықтың үшінши жылында Жаратқан Ийеден Илиясқа: «Патша Ахабтың алдына барып, өзінди көрсет. Мен жерге жаўын жаўдыражақпан», – деген сөз түсти. ² Илияс Ахабтың алдына барыу ушын кетти.

Сол ўақытта Самарияда күшли ашаршылық хүким сүрип турған еди.

³ Сонлықтан Ахаб сарай басқарыушысы Обадияны шақырды. (Обадия Жаратқан Ийеден қатты қорқатуғын еди. ⁴ Изабел Жаратқан Ийениң пайғамбарларын қырып таслаған ўақытта, Обадия жүз пайғамбарды алып кетип, елиў-елиўден үңгирлерге жасырды да, оларды нан хәм суў менен тәмийинлеп турған еди.) ⁵ Ахаб Обадияға: «Үлке бойлап, барлық булақлар менен сайларды көрип шық. Бәлким, ат хәм ғашырларымызды бағыу ушын бир жерден от табылып, оларды аман сақлап қалармыз», – деди. ⁶ Олар айланып шығыу ушын, жерди бөлисип алғаннан соң, екеуи еки жаққа қарай жолға түсти.

⁷ Обадия кетип баратырып, жолда өзине қарай киятырған Илиясты көрди. Ол Илиясты танып, ет-бетинен жығылып, тәжим етип:

– Мырзам Илияс, бул сизбисиз? – деди.

⁸ Илияс оған:

– Аўа, бул мен. Мырзаңа барып: «Илияс усы жерде», – деп айт, – деди.

⁹ Бирақ Обадия Илиясқа былай деди:

– Қулың болған мени өлтириу ушын Ахабтың қолына тапсыратуғындай,

мен не гүна иследим? ¹⁰ Сизің Қудайыңыз, тири Жаратқан Ийе хақы ант ишемен: тақсырым сизди излеу үшін адам жибермеген бирде бир халық яки патшалық қалмады. Ол: «Илияс бул жерде жоқ», – деген хәр бир халық хәм патшалықларға сизди таба алмағаны хаққында ант иштирди. ¹¹ Ал сиз болсаңыз, енди маған өзиңиздің усы жерде екенлигиңизди мырзаңа айт деп атырсыз. ¹² Мен сизің жаныңыздан кетиуден-ақ, Жаратқан Ийениң Руұхы сизди мен билмейтуғын бир жерге алып барады. Мен барып, Ахабқа хабар бергенимде, ол келип, сизди таппай қалса, мени өлтиреді. Ал қулыңыз болған мен балалығымнан Жаратқан Ийеден қорқып жасап келдим. ¹³ Изабел Жаратқан Ийениң пайғамбарларын қырып таслап атырғанда, мениң не ислегенимнен, мырзам, сизің хабарыңыз жоқ па? Мен Жаратқан Ийениң жүз пайғамбарын елиу елиуден үңгирлерге жасырдым, оларды нан хәм суу менен тәмийинлеп турдым. ¹⁴ Енди сиз болсаңыз маған: «Мырзаңа барып: „Мине, Илияс усы жерде“, – деп айт», – дейсиз. Ол мени өлтиреді-ғо.

¹⁵ Илияс Обадияға:

– Мен дәрғайында турған Әлемнің Жаратқан Ийесинің тирилиги хақы ант ишемен: мен бүгин сөзсиз оған ушырасаман, – деди.

Илияс Кармел тауында

¹⁶ Обадия Ахабқа барып, оны ўақыядан хабардар етті. Сонда Ахаб Илиясты қарсы алыўға кетті. ¹⁷ Ахаб Илиясты көргенде:

– Хәй, Израилды бәлеге дуўшар еткен адам, бул сенбисең!? – деди.

¹⁸ Илияс оған былай деди:

– Израилды бәлеге дуўшар еткен мен емес, ал Жаратқан Ийениң буйрықларына бойсынбай, Баалдың мүсинлерине хызмет етип, Израилды бәлеге дуўшар еткен сиз хәм сизің үй-ишиңиз болады. ¹⁹ Енди барып, хабар жиберің: пүткил Израил халқы, Изабелдің дастурханынан ишип-жейтуғын Баалдың төрт жүз елиу пайғамбары хәм Ашераның төрт жүз пайғамбары Кармел тауына, мениң жаныма жыйналсын.

²⁰ Ахаб хабар жиберип, пүткил Израил халқын хәм пайғамбарларды Кармел тауына жыйнады. ²¹ Илияс халықтың алдына шығып: «Қашанға дейин, еки кемениң басын услап жүресиз? Егер Жаратқан Ийени Қудай деп билсеңиз, Оның изине ериң. Ал егер Баалды Қудай деп билсеңиз, онда оның изине ериң», – деди. Бирақ халық Илиясқа хеш қандай жууап бермеді. ²² Илияс сөзин даўам етип былай деди: «Жаратқан Ийениң пайғамбарларынан жалғыз мен қалдым. Ал Баалдың төрт жүз елиу пайғамбары бар. ²³ Бизлерге еки буға алып келиң. Биреуин Баалдың пайғамбарлары таңлап алып, сойсын хәм оны майдалап отынның үстине қойсын. Бирақ отынды жақпасын. Ал екінши буғаны мен сойып таярлап, отынның үстине қояман. Бирақ отынды

жақпайман. ²⁴ Кейин сизлер өз қудайыңыздың атын айтып шақырың, мен де Жаратқан Ийениң атын айтып шақыраман. Сонда кимнің Қудайы от арқалы жууап берсе, сол – Қудай болады».

Пүткил халық: «Яқшы, солай болсын», – деп жууап берди.

²⁵ Илияс Баалдың пайғамбарларына: «Сизлер көпсиз. Сонлықтан дәслеп сизлер бұғаның биреуин таңлап алып, таярлаңлар хәм қудайыңыздың атын айтып шақырыңлар. Бирақ отынды жақпаңлар», – деди.

²⁶ Олар өзлерине берилген бұғаны алып, таярлағаннан соң, азаннан түске шекем: «Хәй Баал, бизлерге жууап бер», – деп Баалдың атын айтып шақырды. Бирақ хеш бир дауыс та, жууап та болмады. Сонда олар өзлери қурған қурбанлық орын этирапында секире баслады. ²⁷ Түс болғанда, Илияс: «Қатты бақырып, шақырың! Өйткени ол қудай-ғо. Бәлким, ол ойға шүмип кеткен, ямаса бир нәрсе менен бәнт шығар, яки сапарда шығар. Бәлким, уйықлап атырған болып, оны оятыу керек шығар», – деп олардың үстинен күле баслады. ²⁸ Олар қатты бақырды. Дәстүрлери бойынша, өзлерине пышақ хәм найза суғып, қан ағызып, денелерин жарақатлады. ²⁹ Олар түс аўғаннан баслап, кешки қурбанлық берилетуғын ўақытқа шекем жиллиленип бақыра берди. Бирақ саза да, белги де, жууап та болмады.

³⁰ Сонда Илияс пүткил халыққа: «Мениң жаныма келиңлер», – деди. Пүткил халық Илиястың жанына келди. Ол Жаратқан Ийениң бузылған қурбанлық орнын қайта тикледі. ³¹ Илияс Яқыптың улларынан келип шыққан урыўлардың саны бойынша он еки тас алды. Себеби Жаратқан Ийеден Яқыпқа: «Сениң атың Израил болады», – деген сөз түскен еди. ³² Илияс бул таслардан Жаратқан Ийениң атына арнап қурбанлық орын қурды хәм оның дөгерегине еки сеа дән сыятуғын ор қазды. ³³ Соңынан отынларды қалады хәм бұғаны бөлеклеп, отынның үстине қойды да: «Төрт гүзе суў әкелип, жандырылатуғын қурбанлық пенен отынның үстине қуйыңлар», – деди.

³⁴ Кейин ол: «Және солай ислеңлер», – деди. Олар солай иследи. Кейин және: «Үшинши рет те солай ислеңлер», – деди. Олар үшінши рет те солай иследи.

³⁵ Суў қурбанлық орынның дөгерегине ағып, ор да суўға толды.

³⁶ Кеште, қурбанлық берилетуғын ўақытта, Илияс пайғамбар қурбанлық орынға жақынлап, былай деп дуўа етти: «О, Ибрайымның, Ысақтың хәм Израилдың Қудайы Жаратқан Ийе! Бүгин Израилда Өзиңнің Қудай екениңди, мениң де Сениң қулың екенимди хәм булардың хәммесин Сениң буйрықларың бойынша ислегенимди билдире гөр! ³⁷ О, Жаратқан Ийе, мени еситип, маған жууап бер. Бул халыққа Өзиңнің Қудай екениңди хәм олардың жүреклерин қайтадан Өзиңе қаратып атырғаныңды билдире гөр!»

³⁸ Сол ўақытта Жаратқан Ийениң оты түсти. Түскен от жандырылатуғын қурбанлықты, отынды, тасларды хәм топырақты жандырып жиберип, ордағы

сууды да жалмап кетти.

³⁹ Пүткіл халық буны көргенде, ет-бетинен жерге жығылып: «Жаратқан Ийе – Қудай, Жаратқан Ийе – Қудай!» – деп бақырысты.

⁴⁰ Сонда Илияс оларға: «Баалдың пайғамбарларын услап алыңдар, хеш бири қашып кетпесин», – деп бұйырды. Олар услап алынды. Илияс оларды Кишон сайына алып барып, сол жерде өлтирді.

Құрғақшылықтың тамам болыуы

⁴¹ Буннан кейін, Илияс патша Ахабқа: «Барып, ишип-жең. Себеби күшли жауынның дауысы еситилип тур», – деди. ⁴² Ахаб аұқатланыуға кетти. Илияс Кармел тауының төбесине шықты хәм басын еки дизесиниң арасына тығып, жерге қарап отырды. ⁴³ Кейін хызметшисине: «Барып, теңиз тәрепке қара», – деди.

Хызметшиси барып, теңизге қарады да: «Хеш нәрсе жоқ», – деди.

Илияс хызметшисин жети рет теңиз тәрепке қарап келиу ушын жиберди.

⁴⁴ Жетинши ретте хызметшиси: «Теңизден үлкенлиги адамның алақанындай бир булт көтерилип киятыр», – деди.

Сонда Илияс: «Ахабқа барып айт, арбасын жегип тез қайтсын, жауында қалып қоймасын», – деди.

⁴⁵ Сол уақытта, аспанды қалың булт қаппап, самал ести хәм нөсер жауын жауа баслады. Ахаб арбасына минди де, Изреелге кетти. ⁴⁶ Жаратқан Ийениң қолы Илиястың үстинде болды. Ол белин беккем бууды да, Ахабтың алдына түсип, Изреелге шекем жууырып барды.

19

Он тоғызыншы бап Илиястың қашып кетиуі

¹ Патша Ахаб Илиястың ислеген хәмме ислерин, барлық пайғамбарларды қалай қылыштан өткергенин ханбийке Изабелге айтып берди. ² Сонда Изабел Илиясқа: «Ертең анық усындай уақытқа шекем сениң пайғамбарларға ислегениңди өзиңе ислемесем, қудайлар мени жазалаған үстине жазаласын», – деп хабар жиберди.

³ Илияс буны еситкенде қорқып, жан сақлау ушын Яхудадағы Беер-Шеба қаласына қашып барып, хызметшисин сол жерде қалдырды. ⁴ Ал өзи болса, шөлде бир күн жол жүрди. Ақырында, бир теректиң астына келип отырды да, өзине өлим сорап: «О, Жаратқан Ийем, жетер енди! Жанымды ал, мениң ата-бабаларымнан артық жерим жоқ», – деп дуға етті. ⁵ Соңынан теректиң шақалары астына жатып, уйқыға кетти. Тосаттан бир периште оны түртип: «Турып, жеп ал», – деди. ⁶ Илияс турып қараса, бас бетинде тасқа қойып

писирілген ыссы шөрек пенен бир гүзе суў турған екен. Ол ишип-жеп болып, және уйқыға кетти.

⁷ Жаратқан Ийениң периштеси екинши рет қайтып келди де, оны түртип: «Турып, жеп ал, алдыңда узақ жол турыпты», – деди. ⁸ Илияс турып, ишип-жеди. Сол аўқаттан күш алған Илияс Қудайдың таўы болған Хороб^x таўына шекем қырк күн, қырк түн жол жүрди. ⁹ Ол сол жердеги бир үңгирге кирип түнеди.

Жаратқан Ийениң Илиясқа көриниўи

Мине, Жаратқан Ийеден Илиясқа сөз түсти. Ол Илиясқа:

– Илияс, бул жерде не қылып атырсаң? – деп сорады. ¹⁰ Илияс Оған:

– О, Әлемниң Қудайы, Жаратқан Ийе, мен Саған шын ықлас пенен хызмет еттим. Бирақ Израил халқы Сениң менен дүзген келисимнен жүз бурып, қурбанлық орынларыңды бузып таслады хәм пайғамбарларыңды қылыштан өткизди. Жалғыз мен қалдым, олар өлтириў ушын мени де излеп атыр, – деп жуўап берди.

¹¹ Жаратқан Ийе Илиясқа:

– Таўға шығып, көз алдымда тур. Мен сениң жаныңнан өтемен, – деди.

Жаратқан Ийениң алдында таўларды жарып, жартастарды майдалаған қатты хәм күшли самал ести. Бирақ Жаратқан Ийе самал ишинде емес еди. Самалдан кейин жер силкинди, бирақ Жаратқан Ийе жер силкиниў ишинде де емес еди. ¹² Жер силкиниўден кейин, от түсти, бирақ Жаратқан Ийе оттың да ишинде емес еди. Оттан кейин өлпең даўыс еситилди. ¹³ Илияс бул даўысты еситкенде, бетин шапаны менен жаўып алды да, сыртқа шығып, үңгирдиң аўзында турды. Сол ўақытта бир даўыс:

– Илияс, бул жерде не қылып атырсаң? – деп сорады.

¹⁴ Илияс Оған:

– О, Әлемниң Қудайы, Жаратқан Ийе, мен Саған шын ықлас пенен хызмет еттим. Бирақ Израил халқы Сениң менен дүзген келисимнен жүз бурып, қурбанлық орынларыңды бузып таслады хәм пайғамбарларыңды қылыштан өткизди. Жалғыз мен қалдым, олар өлтириў ушын мени де излеп атыр, – деп жуўап берди.

¹⁵ Сонда Жаратқан Ийе Илиясқа:

– Келген жолың менен изиңе қайтып, шөл арқалы Дамаскке бар. Ол жерге барғаныңда, Хазаелди майлап, Арамға патша етип қой, ¹⁶ Нимший улы Ехуды майлап, Израилға патша етип, ал абел-мехолалы Шафат улы Элишаны майлап, өзиңниң орныңа пайғамбар етип қой. ¹⁷ Хазаелдиң қылышынан

---

^x19.8 Хороб – яғный Синай.

қашып қутылғанды Еху, Ехудың қылышынан қашып қутылғанды Элиша өлтиреді. ¹⁸ Деген менен, Израилда Баалға тәжим етип, оны сүймеген жети мың адамды тири қалдыраман.

Элишаның шақырылыуы

¹⁹ Солай етип, Илияс сол жерден кетип, Шафат улы Элишаны тауып алды. Ол он еки жуп өгиз бенен жер айдап атырғанлардың он екіншиси болып жер айдап атыр екен. Илияс Элишаның жанына жақынлап, шапанын оның үстине атып жиберди. ²⁰ Элиша өгизлерди қалдырып, Илиястың изинен жууырды хәм оған:

– Ата-анамды сүйип қайтыуыма рухсат берсеңиз, соңынан изиңизден жетип аламан, – деди.

– Илияс Элишаға:

– Яқшы, кете бер, бірақ саған не қылғанымды умытпа, – деди.

²¹ Солай етип, Элиша изине қайтып барып, бир жуп өгизин сойды. Олардың мойынтырықларын отын етип жағып, гөшин писирди хәм адамларға тарқатты. Адамлар да жеди. Кейин Элиша Илиястың изинен кетти хәм оған хызмет ете баслады.

20

Жигирмаланшы бап Арамлылардың Самарияға хұжим етиуі

¹ Арам патшасы Бен-Хадад пүткил әскерлерин жыйнады. Бен-Хададқа қараслы отыз еки патша да атлары хәм сауаш арбалары менен оған қосылды. Олар барды да, Самарияны қоршап алып, қалаға хұжим етті. ² Бен-Хадад қалаға, Израил патшасы Ахабқа хабаршылар жиберип, былай деди: «Бен-Хадад былай дейди: ³ „Сениң гүмис хәм алтыныңның, хаялларың хәм улларыңның ең жақсылары меники болады“».

⁴ Израил патшасы оған: «Тақсыр, сизиң айтқаныңыздай болсын. Өзим де, мендеги хәмме нәрсе де сизики», – деп жууап берди.

⁵ Бен-Хададтың елшилери және қайтып келип, Ахабқа былай деди: «Бен-Хадад былай дейди: „Саған гүмис хәм алтыныңды, хаялларыңды хәм улларыңды маған берсең деп хабар жиберген едим. ⁶ Енди ертең усы ўақытта сениң сарайыңды хәм хызметшилериңнің ўйин тинтиў ушын адамларыңды жибермен. Олар саған қәдирли болған хәмме нәрсени алып кетеди“».

⁷ Сонда Израил патшасы елдеги барлық ақсақалларды жыйнап, оларға:

– Ойлап көриңдер, бул адам қандай жаманлық ойлап қойыпты? Ол меннен хаялларыңды, улларыңды, гүмис хәм алтыныңды талап еткенде, мен

қарсылық билдирмедім, – деди.

⁸ Сонда ақсақаллар да, халық та патшаға:

– Оған кулақ салмаң, ыразы да болмаң, – деди.

⁹ Солай етип, Ахаб Бен-Қададтың елшилерине: «Тақсырға дәслепки тилегин орынлайтуғынымды, бирақ кейингисине ыразы емеслигимди айтып барыңлар», – деди. Елшилер барып, Бен-Қададқа жууапты жеткизди.

¹⁰ Сонда Бен-Қадад Ахабқа хабаршыларын жиберип: «Мен Самарияны жер менен жексен қыламан. Егер Самарияның топырағы мениң изиме ерген әскерлердің ууысын толтырыуға жетсе, қудайлар мени жазалаған үстине жазаласын», – деди.

¹¹ Израил патшасы оған былай деп жууап берди: «Патшаңызға барып айтың, сауытын кийип атырып емес, ал шешип атырып мақтансын».

¹² Шатырда өзине қараслы патшалар менен бирге шарап ишип отырған Бен-Қадад буны еситкенде, адамларына: «Хүжимге таярланың», – деп буйырды. Олар қалаға хүжим қылыуға таяр турды.

Ахабтың Бен-Қадад үстинен жеңиске ерисиуі

¹³ Сол уақытта бир пайғамбар Израил патшасы Ахабқа келип былай деди:

– Жаратқан Ийе былай дейди: «Мына үлкен әскерлер топарын көрип турсаң ба? Бүгин оны саған тәслим етемен! Сонда сен Мениң Жаратқан Ийе екенимди билип аласаң!»

¹⁴ Ахаб пайғамбардан:

– Ким арқалы? – деп сорады.

Пайғамбар оған:

– Жаратқан Ийе былай дейди: «Ўәлаят хәкимлериниң жас жауынгерлери арқалы», – деп жууап берди.

Ахаб оннан:

– Сауашты ким баслайды? – деп сорады.

Пайғамбар Ахабқа:

– Сиз баслайсыз, – деп жууап берди. ¹⁵ Ахаб ўәлаят хәкимлериниң жас жауынгерлерин шақырып санады. Олар еки жүз отыз еди. Соңынан пүткил халықты, Израил әскерлерин санады. Олар жети мың адам еди. ¹⁶ Түсте, Бен-Қадад өзине жәрдем берип атырған отыз еки патша менен бирге шатырда уақты хошлық етип атырған уақытта, израиллылар хүжимди баслады. ¹⁷ Дәслеп ўәлаят хәкимлериниң жас жауынгерлери сауашқа шықты. Бен-Қадад жиберген тыңшылар оған: «Самариядан адамлар шығып киятыр», – деп хабарлады.

¹⁸ Бен-Қадад: «Олар келисим дүзиу үшін киятырған болса да, урысыу үшін киятырған болса да, тирилей услап алыңлар», – деди.

¹⁹ Дәслеп ұәлаят хәкимлериниң жас жаўынгерлери, олардың изинен басқа әскерлер қаладан шықты. ²⁰ Олардың хәр бири өз қарсыласын өлтирди, арамлылар қаша баслады хәм израиллылар олардың изинен қуўып кетти. Арам патшасы Бен-Ҳадад та атына минип, атлылары менен бирге қашып қутылды. ²¹ Израил патшасы қаладан шығып, атлар менен саўаш арбаларына хұжим жасады хәм арамлыларды үлкен қырғынға ушыратты.

²² Буннан кейин, пайғамбар келип, Израил патшасына: «Барып, күшиңизди жыйнаң хәм не ислейтуғыныңызды билип алың. Себеби келеси жылы бәхәрде Арам патшасы сизге және хұжим қылады», – деди.

Арамлылардың екінши хұжими

²³ Арам патшасының хызметкерлери оған былай деди: «Израилдың қудайы – таўлар Қудайы. Сонлықтан олар бизлерди жеңди. Егер олар менен тегисликте урыссақ, бизлер оларды сөзсиз жеңемиз. ²⁴ Енди қол астыңыздағы патшалардың хәммесин орынларынан алып таслап, орынларына сәркәрдаларды тайынлаң. ²⁵ Қолдан кеткен ат орнына ат, арба орнына арба топлап, бурынғыдай әскер жыйнаң. Кейин израиллылар менен тегисликте саўаш жүргиземиз хәм сөзсиз оларды жеңемиз».

Бен-Ҳадад оларға қулақ салып, солай иследи.

²⁶ Келеси жылы бәхәрде Бен-Ҳадад арамлыларды жыйнап, Израил менен урысыў ушын Афек қаласына кетти. ²⁷ Израиллылар да жыйналып, азық-аўқатын алды да, олар менен урысыў ушын жолға шықты хәм олардың қарсысына орда қурды. Үлкени толтырған арамлылардың алдында израиллылар кишкене еки ешки сүриўи сыяқлы еди.

²⁸ Қудайдың адамы Израил патшасының жанына келип былай деди: «Жаратқан Ийе былай дейди: „Арамлылар Жаратқан Ийе тегисликлердин емес, ал таўлардың Қудайы дегени ушын, усы үлкен әскерлер топарын саған тәслим етемен. Сонда Мениң Жаратқан Ийе екенимди билесизлер“».

²⁹ Бир-бирине қарсы орда қурған арамлылар менен израиллылар жети күн турды. Жетинши күни саўаш басланды. Бир күнде израиллылар арамлылардың жүз мың пияда әскерин өлтирди. ³⁰ Қалғанлары Афекке, қаланың ишине қашты. Ол жерде қалған жигирма жети мың адамның үстине қаланың дийўалы қулады. Бен-Ҳадад та қаланың ишине қашып барып, ишки бир бөлмеге кирип алды.

³¹ Сонда хызметшилери Бен-Ҳададқа: «Еситиўимизше, Израил патшалары реҳимли патшалар кусайды. Енди үстимизге аза кийимин кийип, мойнымызға арқан салып, Израил патшасының алдына барайық. Бәлким, ол бир қасық қаныңызнан кешер», – деди. ³² Олар үстине аза кийимин кийип, мойынларына арқан салды хәм Израил патшасының алдына келип: «Қулығыз

Бен-Ғадад бир қасық қанынан кешиуиңизди сорап жалбарынады», – деди.

Ахаб: «Бен-Ғадад еле тири ме? Ол мениң әжағам-ғо», – деди.

³³ Бен-Ғададтың хызметшилери буны жақсылыққа жорып, патшаның аўзындағы сөзди қағып алды да: «Бен-Ғадад сизиң әжағаңыз!» – деди.

Патша: «Барып, оны алып келиңлер», – деп буйырды. Бен-Ғадад келгенде, патша оны өз саўаш арбасына отырғызды. ³⁴ Бен-Ғадад Ахабқа:

– Әкемниң сизиң әкеңизден тартып алған қалаларын қайтып беремен. Әкемниң Самарияда базарлар қурғаны сыяқлы, сиз де Дамаскте базарлар қурасыз, – деди.

Ахаб оған:

– Келисим дүзгеннен соң, сени босатып жиберемен, – деди. Соңынан оның менен келисим дүзди де, босатып жиберди.

Ахаб хәм пайғамбар

³⁵ Сол арада пайғамбарлар шәкиртлеринен бири Жаратқан Ийениң сөзи бойынша жолдасына:

– Өтинемен, мени ур, – деди.

Бирақ ол жолдасын урыўды қәлемеди.

³⁶ Сонда пайғамбар жолдасына:

– Жаратқан Ийениң буйрығын орынламағаның ушын, жанымнан кетиўден-ақ, сени бир арыслан өлтиреди, – деди. Сол адам пайғамбардың қасынан кетиўден-ақ, бир арысланға дус келип, арыслан оны өлтирди.

³⁷ Соңынан пайғамбар басқа бир адамға келип:

«Өтинемен, мени ур», – деди. Сол адам оны урып, жарадар етти.

³⁸ Пайғамбар кетти хәм өзін танытпаў ушың көзин жапқыш пенен жаўып, жол бойында патшаны күте баслады. ³⁹ Патша сол жерден өтип баратырғанда, пайғамбар бақырып, оған былай деди:

– Қулыңиз болған мен урысқа барған едим. Сонда бир әскер арман барды да, бир тутқынды маған әкелип: «Мына адамға қарап тур. Егер қашып кетсе, оның орнына өзиңниң жаның алынады ямаса бир талант гүмис бересең», – деди. ⁴⁰ Бирақ мен анаў-мынаў менен бәнт болғанымда, ол қашып кетипти.

Израил патшасы оған:

– Өзиңе өзиң хүким шығарып турсаң-ғо. Сениң жазаң сол болады, – деди.

⁴¹ Сол ўақытта пайғамбар дәрриў бетиндеги жапқышты алып таслады.

Сонда патша оның пайғамбарлардан бири екенин билди. ⁴² Пайғамбар патшаға былай деди: «Жаратқан Ийе былай дейди: „Мен жоқ қылыўды буйырған адамды өз қолыңнан босатып жибергениң ушын, оның орнына өзиңниң жаның алынады. Ал оның халқының басына түсетуғын нәрсе сениң халқыңның басына түседи“».

⁴³ Израил патшасы қапа болып, тынышсызланған халда Самариядағы сарайына келди.

21

Жигирма биринши бап Наботтың бағы

¹ Арадан бираз ўақыт өтп, мынадай ўақыя жүз берди: Изреелде, Самария патшасы Ахабтың сарайының жанында изреелли Наботтың бир жүзим бағы бар еди. ² Бир күни Ахаб Наботқа:

– Жүзим бағыңды маған бер. Ол мениң сарайыма жақын болғаны ушын, оның орнына палыз егинлерин өсирейин. Бағыңның орнына басқа жақсырақ бағ бермен. Егер қалесен, бағыңның баҳасын гүмис пенен төлеймен, – деди.

³ Бирақ Набот Ахабқа:

– Ата-бабаларымнан қалған мийрасты сизге бериўден мени Жаратқан Ийениң Өзи сақласын! – деди.

⁴ Изреелли Наботтың: «Ата-бабаларымнан қалған мийрасты сизге бермеймен», – деген сөзине қатты ашыўланған Ахаб үйине тунжырайып келди. Ол төсегине кирип, жүзин терис қаратып жатып алды хәм дуз татпады.

⁵ Хаялы Изабел оның жанына келип:

– Неге руўхыңыз түскен? Неге аўқат жемей атырсыз? – деди. ⁶ Ахаб хаялына:

– Мен изреелли Наботқа: «Жүзим бағыңды маған гүмиске сат, егер қалесен, оның орнына саған басқа бир бағ берейин», – дегенимде, ол маған: «Жүзим бағымды саған бермеймен», – деп жуўап берди, – деди.

⁷ Хаялы Изабел Ахабқа:

– Сиз Израилдың патшасына сай ис тутып атырсыз ба? Орныңыздан турып, нан жеп алың да, тынышланың. Изреелли Наботтың бағын сизге өзим алып бермен, – деди.

⁸ Изабел Ахабтың атынан хат жазып, оны Ахабтың мөри менен тастыйықлады. Соң бул хатты Набот жасайтуғын қаланың ақсақаллары менен ақсүйеклерине жиберди. ⁹ Хатта былай деп жазылған еди: «Ораза тутыўды жәриялап, Наботты халық арасындағы сыйлы орынға отырғызыңлар.

¹⁰ Оның алдына: „Хәй Набот, сен Қудайға хәм патшаға тил тийгиздиң“, – деп гүўалық беретуғын еки жалахор адамды отырғызыңлар. Соңынан оны сыртқа алып шығып, тас боран қылып өлтириңлер».

¹¹ Набот жасайтуғын қаланың ақсақаллары менен ақсүйеклери Изабелдин хат арқалы өзлерине жазған буйрығын орынлады. ¹² Олар ораза жәрия етип, Наботты халық арасындағы сыйлы орынға отырғызды. ¹³ Соңынан еки жарамас адам келип, Наботтың қарсы алдына отырды хәм халықтың

алдында: «Набот Қудайға хәм патшаға тил тийгизди», – деп гүәлык берди. Сонда Наботты қаланың сыртына алып шығып, тас боран қылып өлтирди.

¹⁴ Кейин Изабелге: «Набот тас боран қылып өлтирилди», – деп хабар жиберди.

¹⁵ Изабел Наботтың тас боран қылып өлтирилгенин еситиўден, дәрриў Ахабқа: «Барып, сизге гүмиске сатқысы келмеген изреелли Наботтың жүзим бағына ийелик етиң. Себеби ол енди жоқ, өлди», – деди. ¹⁶ Ахаб изреелли Наботтың өлтирилгенин есите сала, оның бағын мүлик етип алыў ушын сол жерге кетти.

¹⁷ Сол ўақытта Жаратқан Ийеден тишбели Илияс пайғамбарға мынадай сөз түсти: ¹⁸ «Самариядағы Израил патшасы Ахабты көриўге бар. Қәзир ол Наботтың жүзим бағында, оны ийелеп алыў ушын сол жерге келди. ¹⁹ Оған мына сөзлерди жеткиз: Жаратқан Ийе былай дейди: „Сен оны өлтирип, мүлкин де ийелеп алдың ба?“ Және былай деп айт: Жаратқан Ийе былай дейди: „Ийтлер Наботтың қанын жалаған жерде, сениң қаныңды да жалайды“».

²⁰ Ахаб Илиясқа:

– Қәй, душпаным, мени таўып келдің бе? – деди.

Илияс оған былай деди:

– Аўа, таўып келдим. Өйткени сиз Жаратқан Ийениң нәзеринде жаўыз ислерди ислеўге берилип кеткенсиз. ²¹ Сол себепли Жаратқан Ийе былай дейди: «Сени апатқа ушыратып, түп-тамырың менен жоқ қыламан. Израилда Ахабтың нәсилинен болған пүткил еркек затын: ол қул болса да, азат болса да, хәммесин қырып таслайман. ²² Израилды гүнаға баслап, Мениң ғәзбимди келтиргениң ушын, сениң үй-ишинди Набат улы Яробам хәм Ахия улы Баашаның үй-иши сыяқлы қыламан». ²³ Және де, Жаратқан Ийе Изабелге былай дейди: «Изабел Изреел қаласының дийўаллары ишинде ийтлерге жем болады. ²⁴ Ахабтың нәсилинен қалада өлгенлери ийтлерге, далада өлгенлери көктеги қусларға жем болады».

²⁵ (Ахабтай болып, Жаратқан Ийениң нәзеринде жаўыз болған ислерди ислеўге буншелли берилген адам болмады. Қаялы Изабел оны ийтермелеп туратуғын еди. ²⁶ Ахаб Жаратқан Ийе Израил халқы алдынан куўып жиберген аморларға уксап, бутларға табынып, жүдә жеркенишли ислерди иследи).

²⁷ Ахаб бул сөзлерди еситкенде, кийимлерин жыртып, аза кийимлерин кийди. Ораза тутты, аза кийими менен уйықлады хәм қайғырып жүрди.

²⁸ Сонда Жаратқан Ийеден тишбели Илияс пайғамбарға мынадай сөз түсти:

²⁹ «Ахабтың Мениң алдымда қандай бойсыныўшаң болып қалғанын көрдің бе? Ол Маған бойсынғаны ушын, Өзим айтқан бәлелерди оның ўақтында емес, ал улының ўақтында оның үй-ишиниң басына жаўдыраман».

Жигирма екінші бап Пайғамбар Миханың Ахабты ескертиуі

¹ Үш жыл дауамында Арам хәм Израил арасында урыс болмады. ² Үшінші жылы Яхуда патшасы Ехашафат Израил патшасын көриуіге барды. ³ Израил патшасы Ахаб хызметшилерине: «Гиладтағы Рамоттың бизлерге тийисли екенин билмейсизлер ме? Бизлер болсақ, оны Арам патшасынан қайтарып алыу үшін хеш нәрсе қылмадық», – деди. ⁴ Соңынан Ехашафаттан:

– Гиладтағы Рамотқа қарсы урысыу үшін мениң менен бирге барасыз ба? – деп сорады.

Ехашафат Израил патшасына:

– Мени өзиңиздей, халқымды халқыңыздай, атларымды атларыңыздай көриң, – деп жууап берди. ⁵ Соңынан Ехашафат:

– Дәслеп Жаратқан Ийениң не дейтуғынын билип алайық, – деди.

⁶ Сонда Израил патшасы төрт жүзге жақын пайғамбарды топлап, оларға: – Гиладтағы Рамотты қайтарып алыу үшін урысыуға барайын ба ямаса бармайын ба? – деп сорады.

Олар:

– Барың, Ийемиз қаланы сизге тәслим етеди, – деп жууап берди.

⁷ Бірақ Ехашафат:

– Бул жерде булардан басқа Жаратқан Ийениң пайғамбары бар ма? Оннан да сорайық, – деди.

⁸ Израил патшасы Ехашафатқа:

– Жаратқан Ийениң еркин сорағандай, және бир пайғамбар бар. Ол Имла улы Миха. Бірақ мен оны жаман көремен. Себеби ол мен туұралы хеш жақсы пайғамбаршылық айтпайды, тек жаман пайғамбаршылық айтады, – деп жууап берди.

Ехашафат патшаға:

– Патша, булай деменіз, – деди.

⁹ Сонда Израил патшасы бир хызметкерди шақырып, оған: «Имла улы Миханы тез алып кел», – деп буйырды.

¹⁰ Израил патшасы Ахаб хәм Яхуда патшасы Ехашафат патшалық кийимлерин кийип, Самарияның дәрұазасының кирер аўзындағы майданда, хәр бири өз тахтында отырған еди. Барлық пайғамбарлар олардың алдында пайғамбаршылық етип атырған еди. ¹¹ Кенаана улы Седекия өзине темирден шақлар ислеп: «Жаратқан Ийе былай дейди: „Арамлыларды қырып таўыспағанша, усы шақлар менен сүзе бересиз“, – деди.

¹² Басқа пайғамбарлардың хәммеси де: «Гиладтағы Рамотқа хұжим етиң,

жеңіске ерисесіз. Себеби Жаратқан Ийе оларды сизге тәслим етеди», – деп, анық сол сөзді қайталады.

¹³ Миханы шақырыуы үшін кеткен хызметкер оған барып:

– Мине, пайғамбарлардың хәммеси бир аұыздан патшаға жақсы болжауларды айтып атыр. Сизің сөзіңіз де олардики менен бирдей болсын, сиз де жақсы болжау айтың, – деди.

¹⁴ Бірақ Миха оған:

– Тири Жаратқан Ийе хақы ант ишемен: Жаратқан Ийе маған не десе, соны айтаман, – деп жууап берди.

¹⁵ Миха патшаға келди. Патша Михадан:

– Миха, бизлер Гиладтағы Рамотты қайтарып алыу үшін урысыуға барайық па ямаса бармайық па? – деп сорады.

Миха патшаға:

– Бара беріңдер, жеңесіздер. Себеби Жаратқан Ийе оны сизге тәслим етеди, – деп жууап берди.

¹⁶ Деген менен, патша Михаға:

– Жаратқан Ийениң аты менен тек хақықатты айтыуың үшін, саған бир неше мәрте ант ишкизиуим керек пе? – деди.

¹⁷ Сонда Миха патшаға былай деди:

– Маған пүткил израиллылар таулар үстинде жайылып жүрген шопансыз қойлар сыяқлы көринип тур. Сонда Жаратқан Ийе маған: «Булардың хожайыны жоқ. Хәр бири аман-есен үйине қайтсын», – деди.

¹⁸ Израил патшасы Ехошафатқа: «Буның мен тууралы жақсы емес, ал тек жаман пайғамбаршылық айтатуғынын сизге айтқан жоқ па едим?» – деди.

¹⁹ Миха патшаға былай деди:

– Онда Жаратқан Ийениң сөзин тыңлаң. Мен Жаратқан Ийениң Өз тахтында отырғанын, пүткил аспан барлықларының Оның оң хәм шеп тәрөпинде турғанын көрдим. ²⁰ Сонда Жаратқан Ийе: «Гиладтағы Рамотқа барып, сол жерде өлиуи үшін, Ахабты ким көндире алады?» – деп сорады. Биреуи анау, биреуи мынау деп турғанда, ²¹ бир руұх алдыға шықты да, Жаратқан Ийениң алдында турып: «Мен көндире аламан», – деди. Жаратқан Ийе оннан: «Қалай?» – деп сорады. ²² Сол руұх: «Мен жалған руұхқа айланып, Ахабтың барлық пайғамбарларына жалған сөйлетемен», – деп жууап берди.

Жаратқан Ийе оған: «Сен оны көндирип, буны ислейсең. Барып, солай исле», – деди. ²³ Мине, хәзир Жаратқан Ийе сизің сол пайғамбарларыңыздың хәммесиниң аұзына жалған руұхты салып қойған. Өйткени Жаратқан Ийе сизге жаманлық ислеуге қарар етти.

²⁴ Кенаана улы Седекия Михаға жақынлап, оның бетине шапалақ пенен урып жиберди де:

– Жаратқан Ийениң Руўхы сен арқалы сөйлеў ушын, меннен шығып кеткен бе екен? – деди.

²⁵ Миха оған:

– Буны сен жасырыныў ушын ишки бөлмеге тығылған ўақтыңда көресең, – деди.

²⁶ Сонда Израил патшасы былай деди: «Миханы қала хәкими Амон менен патшаның улы Йоашқа қайтып алып барың. ²⁷ Оларға мениң мына сөзимди жеткизиң: „Мен аман-есен қайтып келгенимше, бул адамды қамақханаға қамап қойып, нан менен суўдан басқа хеш нәрсе бермесин“».

²⁸ Миха патшаға: «Егер аман-есен қайтып келсеңиз, онда Жаратқан Ийе мениң аўзым арқалы сөйлемеген болады», – деди, соңынан халыққа: «Хәммеңиз буны еситип қойыңлар», – деди.

Ахабтың өлими

²⁹ Израил патшасы Ахаб хәм Яхуда патшасы Еҳошафат Гиладтағы Рамотқа хұжим жасаў ушын жолға шықты. ³⁰ Израил патшасы Еҳошафатқа: «Мен патшалық кийимлерин киймей, урысқа шығаман, ал сиз патшалық кийимлериңизди кийип шығың», – деди. Солай етип, Израил патшасы кийимлерин өзгертип, саўашқа шықты. ³¹ Арам патшасы өз саўаш арбаларының отыз еки әскербасысына: «Кишкенеси менен де, үлкени менен де урысып отырмай, тек Израил патшасы менен урысқа кирисиң», – деп буйырды. ³² Саўаш арбаларының әскербасылары Еҳошафатты көргенде: «Израил патшасы усы болса керек», – деп ойлап, оған қарай бас салды. Еҳошафат бақырып жибергенде, ³³ саўаш арбаларының әскербасылары оның Израил патшасы емеслигин аңғарып, изге қайтты. ³⁴ Бирақ бир адам тосаттан оқ жайын атып жиберип, Израил патшасын жарадар етти. Оқ саўыттың қосылған жеринен кирген еди. Патша арбакешине: «Изге айланып, мени саўаш майданынан алып шық, мен жарақатландым», – деди. ³⁵ Сол күни ғыжлаған саўаш болды. Патша өзиниң саўаш арбасы менен тығылыста қалып, арамлыларға қарап турды хәм кеште өлди. Оның саўаш арбасы жараланған жеринен аққан қанға былғанды. ³⁶ Күн бата Израил ордасы ишинде: «Хәр ким өз қаласына, өз жерине қайтсын!» – деп жар салынды. ³⁷ Патша өлди. Оны Самарияға әкелип, сол жерде жерледі. ³⁸ Арбаны Самариядағы бузықлар жуўынатуғын ҳаўызға жуўды. Жаратқан Ийениң айтқанындай, ийтлер оның қанын жалады.

³⁹ Ахабтың басқа ислери, ол ислеген барлық ислер, оның пил сүйегинен қаплаған сарайы хәм ол қурдырған барлық қалалар ҳаққында Израил патшаларының жылнама китабында жазылған. ⁴⁰ Ахаб өлип, ата-бабаларына қосылды. Оның орнына баласы Ахазия патша болды.

Яхуда патшасы Ехашафат

⁴¹ Израил патшасы Ахабтың патшалығының төртінші жылында Аса улы Ехашафат Яхудаға патша болған еди. ⁴² Ехашафат отыз бес жасында патша болып, Ерусалимде жигирма бес жыл патшалық етті. Оның анасының аты Азуба болып, ол Шилхийдің қызы еди. ⁴³ Ехашафат әкеси Асаның жолынан жүріп, сол жолдан шықпай, Жаратқан Ийениң нәзерінде туұры ислерди иследи. Бірақ сыйыныұ орынларын жоқ қылмады. Халық еле сыйыныұ орынларында қурбанлықлар беріп, түтеткилер түтететуғын еди. ⁴⁴ Ехашафат Израил патшасы менен тынышлық келесимин дүзди.

⁴⁵ Ехашафаттың басқа ислери, ол ислеген қахарманлықлар хәм жүргизген саұашлары Яхуда патшаларының жылнама китабында жазылған. ⁴⁶ Ехашафат әкеси Асаның ұақтынан қалған сыйыныұ орынларындағы бузықшылық ислеуши еркеклерди елден қуұып жиберди. ⁴⁷ Сол ұақытлары Эдомда патша жоқ еди, елди Яхуда патшасы қойған хәким басқаратуғын еди. ⁴⁸ Ехашафат Офирден алтын алып келиұ ушын, Таршиш саұда кемелерин соқтырды. Бірақ кемелер ол жерге жете алмай, Эсион-Геберде апатқа ушырады.

⁴⁹ Сонда Ахабтың улы Ахазия Ехашафатқа: «Мениң адамларым кемеде сизің адамларыңыз бенен бирге барсын», – деди. Бірақ Ехашафат буған келесим бермеди.

⁵⁰ Ехашафат өлип, ата-бабаларына қосылды хәм бабасы Даұыттың қаласына, ата-бабаларының жанына жерленди. Оның орнына улы Йорам патша болды.

Израил патшасы Ахазия

⁵¹ Яхуда патшасы Ехашафаттың патшалығының он жетінші жылында Ахаб улы Ахазия Самарияда Израилға патша болды. Ол еки жыл патшалық етті.

⁵² Ахазия Жаратқан Ийениң нәзерінде жаұыз болған ислерди иследи. Ол ата-анасының хәм Израилды гүнаға батырған Набат улы Яробамның жолынан жүрди. ⁵³ Ахазия әкеси сыяқлы Баалға хызмет етип, оған табынды хәм Израилдың Қудайы Жаратқан Ийениң ғәзебин келтирди.